

μεσολάβηση
και σε αντίθεση
αυτονομίες

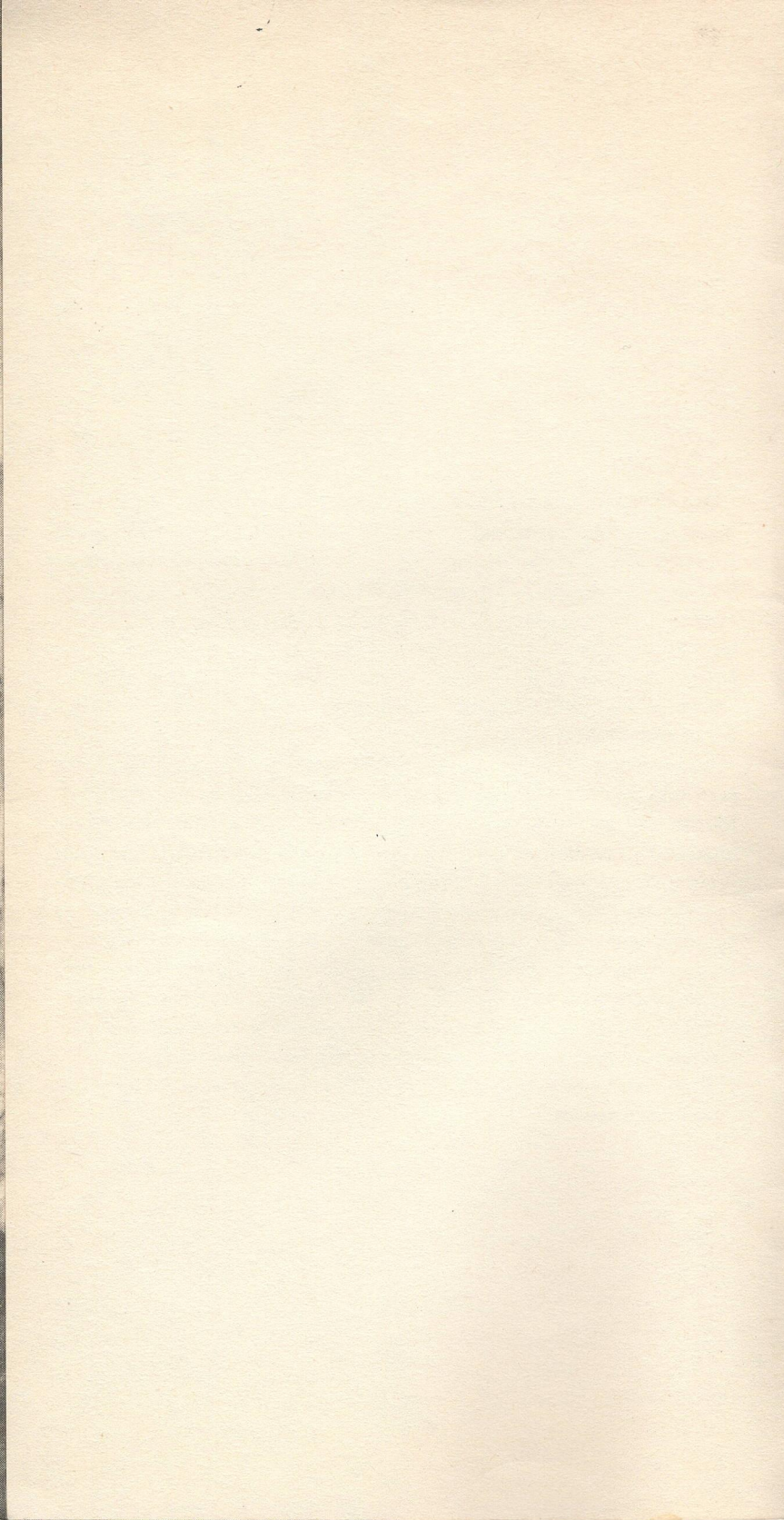
ΑΝΤΙ
ΣΧΟΛΕΙΟ

Όχι, δεν αξίζει ούτε δεκάρα το να συνεισφέρουμε στο πλήθος των αντι-μμε "κριτικών", για τις οποίες, στη συντριπτική τους πλειοψηφία, συσκοτίζεται το για ποιόν λόγο γίνονται. Όχι, δεν αξίζει ούτε δεκάρα το να συμπληρώσουμε ή να διορθώσουμε επώνυμες και ανώνυμες γκρίνιες, για τις οποίες αυτό που συμβαίνει συνήθως είναι ότι διεκδικούν μία, έστω στιγμιαία θέση, στον ουρανό του θεάματος. Όχι, δεν αξίζει ούτε δεκάρα το να ανακατέψουμε την δηλητηριώδη σούπα της anti-media μόδας, της οποίας οι μόδιστροι είναι συχνά - πυκνά οι ίδιες άθλιες φάτσες εκφωνητών, δημοσιοπλάνων, διανοούμενων και λοιπών αστέρων της δημοσιότητας.

Αν πιάνουμε το θέμα είναι για να ψάξουμε θεωρητικά κάποιες πλευρές του, μέσα απο την άμεση εμπειρία ορισμένων πολύ συγκεκριμένων αρνήσεων. Μιλάμε απο την μεριά του κοινωνικού ανταγωνισμού, ακόμα πίο αποφασιστικά εφόσον πληθαίνουν οι θρασείς που υποστηρίζουν μεγαλόφωνα πως κάτι τέτοιο δεν υπάρχει, ούτε θα υπάρξει ποτέ. Μιλάμε απο την μεριά μιάς μικρής όσο και κοίσιμης εμπειρίας έμπρακτης κριτικής. Και τίποτα δεν μας ενδιαφέρει περισσότερο απο την προαγωγή και την οργάνωση, τη συνοχή και την εμπολέμη δημιουργικότητα αυτής της έμπρακτης κριτικής. Οπως επίσης δεν μας ενδιαφέρει τίποτα λιγότερο απο το να "πείσουμε", ή έστω να "συζητήσουμε" με εκείνες τις περιπτώσεις των μαγεμένων πελατών των media που συμβαίνει να κρατούν για τους εαυτούς τους άλλοθι επαναστατισμού.

Με τον ένα ή τον άλλο τρόπο ο καθένας έχει τον παράδεισο και την κόλαση που του αναλογεί.

Η σιχαμάρα που μας προκαλεί με έναν τρόπο συνήθως γενικό το "δημοσιογραφικό λειτούργημα" και οι λειτουργοί του, δεν θα έπρεπε να επισκιάζει το βέβαιο γεγονός πως έχουν όχι λίγους οπαδούς και πολύ περισσότερους πελάτες. Μα ακόμα κι αν ολοκληρώσουμε την απέχθεια απέναντι στο δίπολο "πομπός - δέκτης" αναγνωρίζοντας σε κάθε μεριά την αθλιότητα που της αναλογεί, πάλι κινδυνεύουμε απο ένα επικίνδυνο λάθος: να βεβαιωθούμε, να "πιστέψουμε", πως αυτή η κοινωνική σχέση ανέκαθεν ήταν τέτοια, και ανέκαθεν ήταν έτσι. Η οργή για τον διαστρεβλωτή, για τον χειραγωγό, και η αηδία για τον χειραγωγημένο, έχουν την αξία τους. Αλλά πάνω σ' αυτές τις στάσεις είναι εύκολο να στηριχτεί με την μορφή δήθεν "κριτικής" μιá καινούργια μεταφυσική. Και δεν είναι τυχαίο που ένα μεγάλο μέρος της αντι-μμε φιλολογίας εισάγει δόλια μεταφυσικές και ανιστόρητες βεβαιότητες τόσο για την μοχθηρότητα των media όσο και για το ακαταμάχητό τους. Είναι μάλιστα η "αριστερά" αυτής της φιλολογίας που αποδεικνύεται ικανή να ιεροποιεί απο την ανάποδη τα media, δαιμονοποιώντας τα. Η ιστορική σκέψη και δράση παραμένει πάντα ο στόχος, είτε εκείνων που επαινούν τα media, είτε εκείνων που τα καταριούνται.

Αυτό που θα περιγράψουμε πιο κάτω σαν "ελληνική περίπτωση", καθώς είναι μιá πρόσφατη και συμπυκνωμένη κατάσταση, προσφέρεται για την ανάλυση των κοινωνικών (και γιατί όχι των ταξικών) δεδομένων της medιοκρατίας. Μπορεί να πει κάποιος πως η "ελληνική περίπτωση" έχει ιδιαιτερότητες - δεν θα το αρνηθούμε. Υπάρχουν όμως και πολλές κανονικότητες στην εξέλιξη αυτή, υπάρχουν δεδομένα που ισχύουν παντού.

στην Ελλάδα

Σαπίζοντας Η ελληνική ιστορία της medιοκρατίας χωρίζεται χρονικά με μιá εγκάρσια τομή, το '86. Ένας δεξιός δήμαρχος, με ιδιαίτερα μαχητικό φασιστικό παρελθόν (ένας Καλαμπόκας της εποχής του ήταν ο άνθρωπος...), σηκώνει τότε την σημαία του εκσυγχρονισμού και της ελευθερίας των μμε, μαζί με την κεραία ενός δημοτικού ραδιοφωνικού σταθμού, στην αθήνα. Το σήμα του "αθήνα 9,84" αντηχεί στην άδεια μπάντα των fm σαν η παράνομη ηχώ της απελευθέρωσης.

Σαν ένα υπόλοιπο μεταπολίτευσης.

Αμήχανη η κυβερνητική σοσιαλδημοκρατία παριστάνει τον υπερασπιστή μιάς συντεταγμένης και ελεγχόμενης πορείας προς τον ραδιοφωνικό (πρώτα, και τον τηλεοπτικό αργότερα) πλουραλισμό. Λαχνασμένοι απο την άλλη μεριά δεξιοί και αριστεροί φιλελεύθεροι και εκσυγχρονιστές στοιβάζονται κάτω απο τις σημαίες της "επανάστασης" και του αντικρατισμού των media. Μιά καινούργια (αλλά όχι εντελώς πρωτότυπη) εποχή γεννιέται.

Παρότι μπορεί να μοιάζει σαν αρχαιολογία, αξίζει να ρίξουμε μιά γρήγορη ματιά πριν το '86: ελεύθερη διακίνηση εντύπων, απο την μιά μεριά, με επικεφαλής τις ημερήσιες εφημερίδες και τα περιοδικά ποικίλης ύλης· κρατικός πάγος απο την άλλη, στη χρήση του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης· ενδιάμεσα οι εκατοντάδες των ραδιοπειρατών...

Εμφανίζεται πράγματι, αν θέλει κάποιος να το δει απο τη σκοπιά της "ελευθεριακότητας", μιά αντίφαση, ένας αναχρονισμός: ενώ απο το '74 και μετά δεν υπάρχει ιδιαίτερος περιορισμός στην *διακίνηση των ιδεών* (ή/και των πληροφοριών), υπάρχει απο την άλλη (και διατηρείται παρά την σοσιαλδημοκρατική διακυβέρνηση) ένας αυστηρός περιορισμός στην *διαχείριση των μέσων*. Η "ελευθεριακότητα", σαν ιδεολογία της αστικής ανάπτυξης, θα ήθελε να αντιλαμβάνεται αυτή την αντίφαση σαν μιά καθυστέρηση των νομικών ρυθμίσεων σε σχέση με τις κοινωνικές ανάγκες, γενικά και αδιαφοροποίητα. Μέσα σ' αυτό το πνεύμα η απαίτηση της "απελευθέρωσης των μέσων" προβλήθηκε σαν γενικό κοινωνικό δικαίωμα, αν και στην πραγματικότητα οι εκατοντάδες ή και χιλιάδες των ραδιοπειρατών βρέθηκαν την ίδια στιγμή στο περιθώριο αυτού του "δικαιώματος".

Ο αέρας της ελευθερίας των μμε ήταν ο τελευταίος αέρας ψευδαισθήσεων στην ελληνική κοινωνία. **Γιατί το '86, γύρω απο το θέμα της διαχείρισης των μέσων, το πραγματικό αιτούμενο δεν ήταν - παρά μόνο για τους αφελείς - η μεγαλύτερη ελευθερία. Το πραγματικό αιτούμενο ήταν η μεγαλύτερη κερδοφορία.**

Ηδη, μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '80 η αναδιάρθρωση του κύκλου της "κλασσικής δημοσιογραφίας" είναι ουσιαστικά ολοκληρωθεί, παράλληλα ακριβώς με το πέραςμα απο το μονοκομματικό κράτος της δεξιάς στο κράτος (και την κοινωνία) των κομμάτων. Οι καινούργιοι ιδιοκτήτες έχουν εγκατασταθεί στις θέσεις τους (εργολάβοι, εφοπλιστές, κλπ. επιφανή μέλη της "καινούργιας" αστικής τάξης που γεννήθηκε μέσα στη χούντα), οι "παραδοσιακοί" έχουν αναδιατάξει τις συμμαχίες τους, οι "ανεξάρτητοι" έχουν αποκαταστήσει τους τρόπους αλληλοϊποστήριξης πότε με τα παλιά και πότε με τα καινούργια τζάκια¹. Ο τεχνολογικός εξοπλισμός έχει ανανεωθεί, ή, πράγμα που είναι σω-

στότερο, οι εργασιακές σχέσεις στον κύκλο των media (που βασικά είναι ακόμα κύκλος του χαρτιού) αναδιαρθρώνονται το '80 περνώντας μέσα απο το κτύπημα του "σκληρού πυρήνα" της εργατικής αντίστασης, στα τυπογραφεία²... Παράλληλα, απο τις αρχές της δεκαετίας του '80 με πιο έντονους ρυθμούς, η συνολική κοινωνική ρύθμιση του καπιταλισμού, μπαίνει στην τροχιά της κατανάλωσης, ο Κέϋνς (αλά ελληνικά) βασιλεύει στα υπουργεία οικονομικών, η "νέα γενιά" γίνεται αντικείμενο υπουργείου σαν καταναλωτικό δυναμικό, και όλες ή σχεδόν όλες οι υποκουλτούρες μπαίνουν επίσημα στην αγορά....

Με αυτούς τους όρους λοιπόν αξίζει ιδιαίτερης προσοχής η υλική πλευρά της αντίφασης που επισημάναμε νωρίτερα. Της αντίφασης ανάμεσα στην "ελεύθερη διακίνηση των ιδεών" και στην "κρατική διαχείριση" του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης. Γιατί εκεί που τα media είναι "ελεύθερα", δηλαδή στην αγορά, οι παραμονές του '86 είναι εποχή μιάς ξέφρενης ακμής. Η μεγαλύτερη μέση ημερήσια κυκλοφορία όλων των εποχών για τις αθηναϊκές εφημερίδες πετυχαίνεται ακριβώς τότε: τον Ιούνιο του 1985 οι αθηναϊκές εφημερίδες πουλάνε, κατά μέσον όρο, 1.326.000 φύλλα την ημέρα!!³. Αλλά και απο τα τέσσερα προηγούμενα "ρεκόρ" πωλήσεων πάνω απο ένα εκατομύριο φύλλων την ημέρα, μόνο ένα είχε πραγματοποιηθεί νωρίς, τον Αύγουστο του '74. Τα άλλα τρία είναι μέσα στην δεκαετία του '80: Οκτώβρης '81, Σεπτέμβρης '83, Ιούνιος - Σεπτέμβρης '84.

¹ Οι σημαντικότερες αλλαγές πριν το '86 στον κύκλο των "χαρτινων" μιμε:

- τον Ιούνιο του 1980 η τιμή των εφημερίδων αυξάνει κατά 50% (απο 10 σε 15 δρχ.)
- τον Σεπτέμβρη του 1981 ο μεγαλοεργολάβος Μπόμπολας κάνει το "μπαμ" με την (επαν)έκδοση του "έθνους", που είναι το πρώτο ταμπλόιντ, και η αισθητική/πολιτιστική μήτρα όλων των επόμενων: μικρό σχήμα, τετραχρωμία και έμφαση στη φωτογραφία, πολλές σελίδες, θέματα "για όλους". Το παράδειγμα του έθνους ακολουθεί τον γενάρη του '83 η "ελευθεροτυπία" και το καλοκαίρι του '84 ο "ελεύθερος τύπος".
- τον Ιούλιο του 1982 ο όμιλος Βαρδινογιάννη "μπαίνει" στα μιμε αγοράζοντας την "μεσημβρινή" απο τον εργολάβο Χ. Σιαμαντά, που είχε υπάρξει πιο πριν συνεκδότης της ελευθεροτυπίας, ενώ πάλι ο Σιαμαντάς θα εκδόσει το '88 την "επικαιρότητα", την οποία θα πουλήσει ένα χρόνο μετά στον Κόκκαλη. Η άμεση εμπλοκή εργολάβων και εφοπλιστών στα μιμε, θα συνεχιστεί και θα κλιμακωθεί στη συνέχεια, συμπεριλαμβάνοντας έμπορους όπλων, τραπεζίτες, κλπ.

² Η απεργία των λιθογράφων ξέσπασε τον Ιούλιο του '80, κράτησε ένα μήνα, και στην διάρκεια της οι μόνες εφημερίδες που εκδίδονταν ήταν η αυγή, ο ριζοσπάστης, και η αυριανή. Αιτία ήταν η απόφαση των εκδοτών να εγκαταλείψουν την ως τότε τεχνολογία της λινотυπίας και να περάσουν στην φωτοσύνθεση. Με την φωτοσύνθεση άλλαξαν ριζικά και οριστικά τόσο η "εμφάνιση" των εφημερίδων και των περιοδικών, όσο και οι ειδικότητες, η σύνθεση, και το καθεστώς των εργαζόμενων στον τεχνικό τομέα εφημερίδων και περιοδικών.

³ Έντεκα χρόνια μετά, αυτό το νούμερο περίπου είναι η συνολική κυκλοφορία των ημερήσιων εφημερίδων τον μήνα...

Είναι λοιπόν φανερό πως στα μέσα της δεκαετίας του '80 υπάρχουν στην Ελλάδα δύο πράγματα. Μιά "επικοινωνιακή/πληροφοριακή" αγορά σε έκρηξη, και ένα "επικοινωνιακό/πληροφοριακό" κεφάλαιο που ασφυκτιά, κυριολεκτικά στριμωγμένο αποκλειστικά στον κύκλο του χαρτιού. Υπάρχουν, με μία κουβέντα, οι δύο όροι μιάς σχέσης που διψάει για επέκταση, για πολλαπλασιασμό: της μεσο-λάβησης.

Αυτή είναι η δίψα που μεταμορφώνει το 1986 κυριολεκτικά τον Εβερτ από εκοφίτη φασίστα σε φιλελεύθερο εκσυγχρονιστή, και τον βάζει επικεφαλής μιάς έτσι κι' αλλιώς μισοκρατικής (καθότι δήμαρχος αθήνας) εκστρατείας να αποδοθούν και τα υπόλοιπα μήντια (ραδιόφωνο και τηλεόραση) στην αγορά - και όχι η δίψα για ελευθερία...

Μιάς και χρησιμοποιήσαμε έννοιες του είδους "επικοινωνιακό/πληροφοριασκό κεφάλαιο" και "μεσολάβηση", πρέπει να τις εξηγήσουμε. Τί είναι αυτό που ζητάει επέκταση και πολλαπλασιασμό, και ποιό είναι το μεγαλύτερο κέρδος που υπόσχεται;

Αρχίζοντας απο την μεσολάβηση: ο ελληνικός (καπιταλιστικός) κοινωνικός σχηματισμός "άργησε" κατά 30 τουλάχιστον χρόνια να "φιλευλευθεροποιηθεί" πολιτικά. Εννοούμε φυσικά τους επίσημους θεσμούς του: για παράδειγμα κόμματα σαν το κομμουνιστικό στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες ήταν νόμιμα ήδη απο την επόμενη της λήξης του δεύτερου παγκόσμιου πολέμου, σαν αναγνώριση των υπηρεσιών τους προς τις κατά τόπους εθνικές αστικές τάξεις. Εννοούμε, πιο γενικά, τον πλουραλισμό απο την μεριά του κράτους ως προς τους τρόπους διαμεσολάβησης του "κοινωνικού" απο το "πολιτικό". Εννοούμε επίσης και το πλήθος των θεσμών "αντιπροσώπευσης" και συναγωγής σε ένα ενιαίο σχέδιο, σε όλα τα κοινωνικά "επίπεδα". Εννοούμε ακόμα την κοινωνική διεισδυτικότητα και την πραγματική επικράτεια των κρατικών θεσμών, όπως η δικαιοσύνη ή η αστυνομία. Εννοούμε τέλος τις μεθόδους νομιμοποίησης εκείνης ή της άλλης απόφασης. Υπό τις συνθήκες "φυσιολογικής" αστικής ολοκλήρωσης αυτό που γενικά λέγεται "τύπος", και αργότερα "μμε", με δυό λόγια η περιβόητη "4η εξουσία" είχε πάντα ένα ρόλο. Αλλά μπορεί να καταλάβει ο καθένας πως ο ρόλος της ήταν πράγματι να είναι "4η" (ή περίπου...) στις κοινωνίες που οι άλλες τρεις εξουσίες είχαν "αναπτυχθεί" ομαλά.

Παρακάμπτοντας τις αιτίες της "ελληνικής ιδιαιτερότητας" (που με ορισμένους τρόπους δεν έχει λήξει, πλην όμως θα φεύγαμε απο το θέμα μας αν προσπαθούσαμε να τους αναλύσουμε) το βέβαιο είναι πως μέχρι το τέλος της δεκαετίας του '70 η ελληνική καπιταλιστική κοινωνία δεν είχε αναπτύξει παρά ελάχιστους θεσμούς διαμεσολάβησης του είδους που θα άρμοζαν στην θέση της. Απο το '80 και ύστερα συμβαίνει πραγματικά μιά απόπειρα τεράστιας μεταρρύθμισης απο τα πάνω - απο την σοσιαλδημοκρατία. Αλλά ο καιρός είναι πολύ λίγος για να αποκατασταθούν ελλείψεις δεκαετιών - κυρίως είναι λίγος για να αποκατασταθούν σχέσεις "εμπιστοσύνης" ανάμεσα στους θεσμούς που πρόκειται να οργανώσουν την δημόσια σφαίρα (της αγοράς) και στα κοινωνικά υποκείμενα: η **αστική δικαιοσύνη** δεν θα προλάβει να αποκαταστήσει το "κύρος" που έχασε μέσα σε πολλές δεκαετίες εξώφθαλμης εξάρτησής της απο το μονοκομματικό κράτος· το **αστικό εκπαιδευτικό σύστημα** δεν θα προλάβει καν να αποκαταστήσει το "κύρος" μιάς στοιχειωδώς αξιόπιστης εκπαίδευσης καθώς θα πέσει, πολύ γρήγορα, στην δίνη των τεχνολογικών αναδιαρθρώσεων της παραγωγής· τα **αστικά πολιτικά κόμματα** απλά θα γενικεύσουν τον τύπο κόμμα-εργοδότης και δεν θα επιχειρήσουν καν να δώσουν κάποια "αξιο-

πρέπεια" στην καθεστωτική πολιτική· οι **τοπικοί θεσμοί** (απο τα δημοτικά συμβούλια μέχρι τους συλλόγους γονέων και κηδεμόνων) θα μείνουν καρικατούρες κοινωνικής αντιπροσώπευσης, περιοχές κοινωνικής ανέλιξης ή χοντροκομμένοι ιμάντες μεταφοράς στενά εννοούμενων συμφερόντων· η **αστυνομία** δεν θα καταφέρει να "συμφιλιωθεί με το λαό"....

Με όλα αυτά δεν θέλουμε να πούμε πως το ελληνικό κράτος και η κοινωνία της επιρροής του "πάσχει". Θέλουμε αντίθετα να πούμε πως απο την δεκαετία του '80 και ύστερα **υπάρχει απο την μιά μεριά μιά "έκρηξη των κοινωνικών επιθυμιών"**, ένας **πολλαπλασιασμός των υποκειμένων και του υποκειμενισμού, μιά επιτάχυνση στη δημιουργία απαιτήσεων απόλαυσης και ταυτότητας**, καταστάσεις που ταιριάζουν θαυμάσια σε έναν κοινωνικό σχηματισμό που μπαίνει με πολύ γρήγορα βήματα στα δεδομένα της πλήρους καπιταλιστικής ανάπτυξης και **υπάρχει απο την άλλη μεριά μιά έλλειψη θεσμών μεσολάβησης και οργάνωσης αυτών των συμφερόντων και αυτών των υποκειμενικοτήτων, αυτών των απαιτήσεων.**

Να ποιός είναι ο ορίζοντας, το "κενό" αν θέλει να το δει κανείς έτσι, που έρχεται να "καλύψει" αυτό που ονομάσαμε **επικοινωνιακό/πληροφοριακό κεφάλαιο**. Κεφάλαιο που σε κάθε περίπτωση πρέπει να το καταλαβαίνουμε όχι σαν μιά βάλιτσα χιλιάδικα αλλά σαν **σχέση**, με οικονομικές, πολιτικές, συναισθηματικές, ψυχολογικές πλευρές. Σχέση που καθώς βρίσκει τόσο, και τέτοιο, πεδίο ελεύθερο, γενικεύεται σαν **ο κατ' εξοχήν τύπος της μεσολάβησης**: απο την στιγμή που εγκαθίσταται το **"επικοινωνιακό/πληροφοριακό κεφάλαιο"** σαν καθεστώς, δε μεσολαβεί μόνο τις σχέσεις κυριαρχίας και υποτέλειας που ήταν διαμεσολάβητες, αλλά και κάθε άλλο θεσμό: πολιτικοί, δικαστές, αθλητές, μπάτσοι, διανοούμενοι και κάθε είδους εκπρόσωπος όλων των υπόλοιπων θεσμών θα πρέπει να δίνει τα διαπιστευτήριά του στα media και τους δημοσιογράφους.

Η τέταρτη εξουσία γίνεται ουσιαστικά πρώτη, όχι μόνο επειδή ανεβάζει και κατεβάζει κυβερνήσεις -αυτό το έκανε σε περιόδους κρίσης εμπιστοσύνης στην πολιτική εξουσία και στο παρελθόν- ούτε μόνο επειδή παραπληροφορεί -και σε αυτό έχει πλουσιότατο παρελθόν. Αλλά επειδή εκτός απ' αυτά **δικάζει, εκπαιδεύει, καλλιεργεί πολιτιστικά πρότυπα, κοινωνικούς ρόλους, μετράει "ευέλικτα" την κοινή γνώμη για οποιοδήποτε θέμα, εξομολογεί, βρίσκει χαμένους, βοηθάει την αστυνομία ρουφιανεύοντας, προμηθεύει ανέκδοτα, δίνει δώρα ή/και λεφτά, κάνει εξετάσεις γνώσεων, φροντίζει για τη ρύθμιση της κυκλοφορίας, συμπαραστέκεται σε θύματα θεομηνιών, κάνει αναδασώσεις, ενδιαφέρεται να βοηθήσει αρρώστους, διαφημίζει, δίνει ιατρικές συμβουλές, συμπαραστέκεται σε (και πολιτικούς) κρατούμενους, παίρνει θέση σε**

απεργίες, κυνηγάει εμπόρους ναρκωτικών (αλλά μπορεί να κάνει και τέτοιο εμπόριο), χαράζει "εξωτερική πολιτική" κλπ κλπ.

Με μιά κουβέντα η 4η εξουσία γίνεται πρώτη όχι επειδή κατεβάξει με αγκωνίες τις άλλες τρεις απο το βάθρο τους, αλλά επειδή καταφέρει να εγκατασταθεί ευέλικτα, πειστικά και κυρίως έγκαιρα σε θέσεις στις οποίες είτε οι άλλοι θεσμοί της κυριαρχίας είναι ανύπαρκτοι, είτε δεν έχουν προλάβει να "αναπτυχθούν" ακόμα.

Και δεν έχει κάποια ιδιαίτερη αξία να παρατηρήσει κανείς πως όσα αποτελούν τις εκροές αυτής της εγκατάστασης είναι "ψεύτικα". Γιατί πολύ πριν απο την "αλήθεια" ή το "ψέμα", το ζήτημα είναι το πόσες πολλές είναι οι αρθρώσεις των κοινωνικών σχέσεων που μεσολαβούνται απο τα μμε. Αν τα μμε και οι υπάλληλοί τους μπορούν να επιβάλλουν την αλήθεια τους σαν τέτοια, είναι μόνο και μόνο επειδή "ξεφυτρώνουν" (χι' αυτοί και οι αλήθειες τους) παντού. Αν είσαι παντού, ή αν φαίνεσαι πως είσαι παντού, τότε είσαι "αληθινός".

Βρίσκουμε λοιπόν κάτι ανάλογο με τη θέση και τον ρόλο της θρησκείας, στις αγροτικές προκαπιταλιστικές κοινωνίες. Εκεί ο παπάς εξομολογεί, συγχωρεί, δικάζει, λύνει οικογενειακές διαφορές, δίνει πρακτικές συμβουλές καθημερινής χρήσης, προσφέρει πρώτες βοήθειες, φροντίζει την αλληλογραφία των πιστών, με δυό λόγια οργανώνει τον "δημόσιο" αλλά και τον "ιδιωτικό" χώρο και χρόνο του κοινωνικού πρωτογονισμού. Ανάλογα, σε συνθήκες ενός καινούργιου πρωτογονισμού, ο "λειτουργός των μμε", αν και μιά φιγούρα περισσότερο "πολλαπλή" απο τον κλασσικό παπά, διεκδικεί και πετυχαίνει μιά ανάλογη ιερότητα, και οπωσδήποτε την ουσιαστική αναγκαιότητα της "αποστολής" του: να παρεμβάλλεται σαν ενδιάμεσος, άλλοτε καλεσμένος και άλλοτε αυτόκλητος στο όνομα της "κοινής γνώμης", στις περισσότερες αρθρώσεις των κοινωνικών σχέσεων, και να τις σχηματοποιεί με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι διαρκώς ελλειμματικές. Άρα διαρκώς επιδεκτικές ή ζητιάνες της μεσολάβησής του. **Οπωσδήποτε κατορθώνει - αλλά και οι ίδιοι οι πιστοί του του αφήνουν το περιθώριο - να προσφέρει τις "υπηρεσίες" του σε στιγμές κρίσης, επείγουσας ανάγκης.** Το πόσο σοβαρή είναι αυτή η νομιμοποίηση θα το ξαναδούμε πιά κάτω.

Δεν είναι καθόλου τυχαίο που μιά (καθόλου καινούργια) προσωπολατρεία γεννιέται μέσα απο την κυριαρχία αυτής της γενικευμένης μεσολάβησης, για τους αστέρες των μμε, ειδικά για εκείνους που επίσημα τουλάχιστον δεν είναι ηθοποιοί, θεατρίνοι. Η αλήθεια είναι πως ο "μέσος πολίτης" φοβάται και γοητεύεται πολύ περισσότερο απο τον όποιο Χαρδαβέλλα ή Αναστασιάδη, παρά απο οποιονδήποτε δικαστή, μπάτσο ή πολιτικό: η ιερότητα και η μαγεία της medιοκρατίας, αυτός

ο νέος τοτεμισμός που ξεπερνάει κατά πολύ το ερώτημα περί αλήθειας ή ψέματος, μπορεί να ανιχνευτεί πολύ εύκολα στην μανιοκαταθλιπτική σχέση του κοινού με την μεσο-λαβημένη δημοσιότητα. Και επειδή "κοινό" δεν είναι παρά μία ρευστή μάζα εξατομικευμένων υποκειμενικοτήτων (προσωπικών ή συλλογικών, αδιάφορο) μάλλον είναι αυτό το ίδιο το "κοινό" που εξασφαλίζει στους λειτουργούς των μμε την ευκολία να βρίσκονται παντού, ή σχεδόν παντού. Και όχι η ιδιαίτερη δική τους ικανότητα: πόσοι τηλεθεατές δεν γίνονται "πληροφοριοδότες" της μιάς ή της άλλης εκπομπής, και πόσοι δεν είναι ήδη μανιακοί καταναλωτές *κοινωνικότητας* (στις παρέες τους) στη βάση εκείνου-που-έδειξε-χτές-βράδυ-η-τηλεόραση;

Πρέπει να επιμείνουμε σ' αυτό, έστω κι αν έχει αξία μόνο για εκείνους κι' εκείνες που βρίσκονται έξω και κόντρα σε αυτή την συνθήκη: τα μμε, η λειτουργία τους, συνιστούν *πολιτική* όσο ακριβώς και *οικονομία*. Μικρή ή και καθόλου σημασία έχει το πόσοι "βρίζουν" τους δημοσιογράφους. Όπως, σε μιά άλλη περιοχή των κοινωνικών σχέσεων, μικρή σημασία έχει το πόσοι βρίζουν τους γονείς τους!! Σημασία έχει το πόσοι ζούν μέσα στην οικογένεια και στον τάφο της, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο. Σημασία έχει, μιλώντας για την γενικευμένη μεσολάβηση, το πόσοι και πώς ζούν μέσα της. Το να "κατηγορούνται" για το ένα ή το άλλο οι ιερείς, σε καμμία περίπτωση δεν αποτελεί ριζική άρνηση της θρησκείας του θεάματος. Το πολύ - πολύ να αποτελεί ένα μέτρο του "εν γνώσει" - αν φυσικά μπορεί να ονομαστεί γνώση η πνευματική και συναισθηματική αναπηρία του μεσολαβούμενου.

Λένε ψέμματα, αλλά μαζί και αλήθεια οι ειδικοί της *medιοκρατίας* όταν, για να αποκρούσουν αυτού του είδους τη γκρίνια που παριστάνει την κριτική και που συνήθως είναι και δικό τους έργο, υποστηρίζουν πως τα μμε "προσφέρουν" αυτό που ζητάει το κοινό. Λένε ψέμματα επειδή κανένα εμπόρευμα (και καμμία ανάγκη ή επιθυμία) δεν τίθεται στην αγορά ύστερα απο δημοψήφισμα με θέμα "τί λείπει απο τη ζωή σας;". Λένε όμως και αλήθεια επειδή εκείνο που ζητάει το "κοινό" είναι ακριβώς το να μην έχει τέτοια ερωτήματα, και ακόμα περισσότερο να μην δίνει τις ανάλογες απαντήσεις. Με δυό λόγια, αφού η μεσολάβηση είναι καταπραϊντική, αφού απαλλάσσει απο την ένταση και το πάθος του να δέχεσαι ή να αρνείσαι, είναι το αναγκαίο και ικανό περίγραμμα για οποιαδήποτε σκουπιδοφαγία, ή για οποιονδήποτε καννιβαλισμό.

Αυτός είναι ο λόγος που μας επιτρέπει να αναγνωρίζουμε τα μμε σαν *πολιτική σχέση*. Όσοι έχουν την άποψη πως η *medιοκρατία* είναι μιά έφοδος "απο τα πάνω" στους υποτελείς κάνουν λάθος. Πιθανότατα το λάθος τους να είναι σκόπιμο - ειδικά αν επιφυλλάσσουν για τους εαυ-

τούς τους την ειδικότητα του ιερέα της απελευθέρωσης. Το βέβαιο είναι πως τα μμε είναι *μιά πολιτική σχέση νομιμοποιημένη όχι εκβιαστικά*. Η νομιμοποίηση της, η *κοινωνική νομιμοποίησή της*, δεν προέρχεται από "τα επάνω" - και τα περί "δικτατορίας των μμε" είναι μάλλον σχήμα λόγου, όταν δεν είναι η γνωστή μονομανία της "αριστεράς". Δεν υπάρχει κανένας μηχανισμός που να επιβάλλει το οπ της συσκευής ή του ξεφυλλίσματος, εκτός από έναν: οι υποτελείς φοβούνται να πάρουν την ένταση και τα πάθη των μεταξύ τους σχέσεων στα χέρια τους. Προτιμούν τις ευκολίες ενός δήθεν συνεσταλμένου ανερωτικού φλερτ-μέσω-τρίτων. Με έναν μεγεθυμένο και πολύ "πλουσιότερο" τρόπο τα μμε νομιμοποιούνται σαν οι "προξενήτρες" του παγκόσμιου χωριού.

Εκεί που κανείς δεν τολμάει να σηκώσει το βλέμμα για να αντικρύσει τον άλλον, το "άλλο", και να παιδευτεί από αυτό, υπάρχει μεγάλη ανάγκη για οθόνες, κάθε είδους.

Φυσικά υπάρχει και η άλλη πλευρά. Αυτή που θα λέγαμε "οικονομική". Τί είναι η -σε χρήμα- αναλογία του "επικοινωνιακού/πληροφοριακού" κεφάλαιου των μμε; Ποιά είναι η επέκτασή του, και ποιά είναι τα κέρδη του σε χρήμα;

Υπάρχει μέσα στις παραμέτρους του ένα κεφάλαιο "ενημέρωσης". Δεν θα ήταν λάθος να του αποδώσουμε "κέρδη κυβερνητικής εξουσίας", παρότι μιλώντας για "ενημέρωση" θα πρέπει να περιλάβουμε ακόμα και τις αναγκαίες (και παρεχόμενες μέσω των media) για την κοινωνική συνοχή ποσότητες φόβου ή ελπίδας, που δεν μεταφράζονται απευθείας σε κυβερνητικούς ή κρατικούς χειρισμούς, αλλά αποτελούν το σταθερό υπόδαφος για οποιαδήποτε εξουσία. Πάντως η πλαστοποίηση, η απόκρυψη, η προληπτική λογοκρισία, η διαστρέβλωση, η διόγκωση, δεν είναι αμελητέοι χειρισμοί για την συντήρηση της πολιτικής προσόδου του συστήματος, με την πιο στενή έννοια της λέξης "πολιτική".

Γύρω από αυτό το -έστω χοντροκομμένο- κέρδος, υπάρχει ένα γενικότερο: η επείγουσα επιβεβαίωση του "αληθινού", η ουσιαστικά συνταγματική κατοχύρωση της αληθοφάνειας. Εδώ δεν θα έπρεπε να ψάξουμε για ευθεία αναγωγή σε χρήμα: η *πληροφορία, σαν γενικό ισοδύναμο αληθοφάνειας, είναι το ποιοτικά ανώτερο αντίστοιχο του χρήματος (σαν γενικού ισοδύναμου της αξίας)*. Έχουμε μιλήσει αλλού γι' αυτό, και θα το κάνουμε αναλυτικότερα στο μέλλον.

Υπάρχει ύστερα ένα κεφάλαιο "προβολής" της ίδιας της καπιταλιστικής παραγωγής εμπορευμάτων, ένα κεφάλαιο μαγείας και φαντασμαγορίας των σκουπιδιών.

Το 1938, όταν ακόμα μμε με όρους αγοράς ήταν μόνο οι εφημερίδες, ο W. Benjamin έλεγε για την πληρωμένη διαφήμιση: "Η ρεκλάμα βρί-

σκεται στην αρχή της εξέλιξης που στο τέλος της είναι η πληρωμένη απο τους ενδιαφερόμενους χρηματιστηριακή αγγελία των περιοδικών. Η ιστορία της πληροφορίας δύσκολα μπορεί να γραφτεί χωριστά απο την ιστορία της διαφθοράς του τύπου".

Ύστερα απο 60 χρόνια κανείς δεν θα τολμούσε να θεωρήσει ικανή απόδειξη διαφθοράς των μαζικών μέσων το γεγονός πως η σπονδυλική τους στήλη, το νευρικό τους σύστημα και όλα τα βασικά τους όργανα αποτελούνται απο διαφημιστική ύλη. Ίσως να ήταν σωστότερο, θεωρώντας την διαφθορά των media δεδομένη, να προσέξουμε εκείνην του κοινού τους.

Γιατί με τους με τους πιο ήπιους υπολογισμούς, και σύμφωνα με τα επίσημα "μεγέθη", τουλάχιστον 1,5 δισεκατομμύριο δρχ. "επενδύονται" κάθε μέρα στα μμε για διαφημίσεις. Μιλάμε για την ελληνική αγορά, σε σημερινές τιμές. Αντίστοιχο άρα είναι το ποσό που πληρώνουν κάθε μέρα οι καταναλωτές των διαφημιζόμενων εμπορευμάτων, μέσω των αγορών τους. Πληρώνουν καταναλώνοντας και καταναλώνουν πληρώνοντας κάθε μέρα 1,5 δις για να ...πείθονται να κάνουν το ίδιο και την επόμενη: ο χαρακτηρισμός "διαφθορά" είναι μάλλον υποτονικός για να αποδώσει την διανοητική και ψυχολογική κατάσταση του "κοινού".

Το σίγουρο είναι κι' εδώ πως αν τα αφεντικά έχουν ένα άμεσα οικονομικό όφελος απο αυτόν τον κύκλο, και άρα απο τις μηχανές του (τα μμε πρέπει να εννοηθούν σαν αυτές ακριβώς οι μηχανές) οι υποτελείς το έχουν υπαρκτική ανάγκη. Χωρίς το διαφημιστικό παραλήρημα, σήμερα, θα εξαφανιζόταν το "αυτό" του συλλογικού ασυνείδητου.

Τα πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα του πετυχημένου τρόπου με τον οποίο πολιτική, οικονομία, ιδεολογία ξαναγίνονται το κοινωνικό σώμα της μαζικής μεσολάβησης αποτελούν οι δύο περισσότεροι επιτυχημένες "σχολές" της νέας, "απελευθερωμένης και απελευθερωτικής" δημοσιογραφίας. Την μία θα ονομάσουμε "σχολή Κωστόπουλου - Αναστασιάδη - Ρουμελιώτη - και σία" και την δεύτερη "σχολή Χαρδαβέλα - Τράγκα - και σία". Τα συγκεκριμένα ονόματα έχουν ιστορική μόνο σημασία.

Κοινό έδαφος και των δύο σχολών είναι η αριστερή προέλευσή τους. Είναι κοινότυπο, αλλά δεν έχει αξιολογηθεί όπως και όσο θα έπρεπε πως την αποκατάσταση της γενικευμένης μεσο-λάβησης την πέτυχαν στην Ελλάδα (όπως και σχεδόν παντού στην Ευρώπη) τα στελέχη και η κοιλτούρα της αριστεράς. Κάθε σχέση με το γεγονός πως απο την δεκαετία του '30 και ύστερα οι πιο πετυχημένοι καθεστωτικοί υπάλληλοι είχαν αριστερό παρελθόν μπορεί να θεωρηθεί απλά σαν η επανάληψη της επανάληψης της ιστορίας. Σαν φάρσα στο τετράγωνο, ή στον κύβο. Όπως και νάχει αυτοί (και είναι εκατοντάδες, χιλιάδες, σε διάφορα πόστα) για τους οποίους μιλάμε σήμερα, λαμπρά γελοίοι αλλά και λαμπρά φιλόδοξοι, ό,τι δεν πέτυχαν (ή δεν ευχαριστήθηκαν) στα κλασσικά κόμματα το κατόρθωσαν στελεχώνοντας το καινούργιο κόμμα της κυριαρχίας, τα μμε.

Γιατί όμως τέτοιες σπουδαίες μεταγραφικές επιτυχίες; Γιατί απλούστατα αυτοί, ως "αριστεροί" (και όχι η διανοητικά συντηρητική πλέμπα της δεξιάς) μπορούσαν και ήξεραν να εκτιμήσουν την αξία της "επικοινωνίας" και της "δημοσιότητας".... Και σαν σκυλιά των τεχνικών κάθε μικροεξουσίας μπορούσαν επίσης να επωφεληθούν κεφαλοποιώντας τις παραδοσιακές κομματικές εμπειρίες και γνώσεις τους. Αυτοί ήξεραν να "παράγουν πολιτισμό" έχοντας μιά "κοινωνική θεώρηση" δοκιμασμένων φρετιχοποιήσεων.... και μπορούσαν να δούν το πώς θα καταφέρουν να δουλέψουν κάτω από άλλα αφεντικά, ή ακόμα και για λογαριασμό τους. Αυτοί είχαν ψηθεί σαν μεταπράτες "κοινωνικής ευαισθησίας".... και μπορούσαν να διαχειριστούν κάθε μηχανή συσκευασίας της.

Ο πολύς και διάσημος Κωστόπουλος, για παράδειγμα, υπήρξε τυπικό κομματόσκυλο του πασόκ, και παρατρίχα υποψήφιος ευρωβουλευτής το '84. Κολητός του πιο πετυχημένου πολιτικού διαφημιστή των τελευταίων είκοσι χρόνων, αλλά και ενός από τους πιο ικανούς αγκιτάτορες, του Λαλιώτη, αφού έχασε μιά φιλόδοξη ευρωπαϊκή καριέρα, έβαλε μπροστά ένα κόλπο του οποίου την κοινωνική ωριμότητα μόνο "αριστεροί" θα μπορούσαν να διαβλέψουν: την αποενοχοποίηση του πλούτου. Η επιχείρηση "κλικ", που έμελλε να φανεί πρωτοπόρα μέσα στον ελληνικό βαλκανικό επαρχιωτισμό, δεν ήταν τίποτα περισσότε-

ρο απο την προσπάθεια διαμόρφωσης μιάς ιδεολογίας της κατανάλωσης που να ανταποκρίνεται στις δυνατότητες και τις ορέξεις των ανερχόμενων μεσοστρωμάτων της δεκαετίας του '80, αλλά και στην πείνα των βολεμένων μικροαστών. Διαμόρφωση μιάς ιδεολογίας που να έχει όμως το απαραίτητο προσόν να προσπερνάει "απο τα αριστερά" την πουριτανική ηθική της παραδοσιακής αριστεράς.

Η συνταγή αυτής της αποενοχοποίησης του πλούτου ήταν φυσικά αφάνταστα κοινότυπη, και δεν θα μπορούσε να συμβαίνει αλλιώς. Εκείνο που χρειαζόταν -και εκεί θα μέτραγε η πείρα της αριστεράς στην Ελλάδα- ήταν ο τσαμπουκάς στο σερβίρισμα: το κοκτέιλ θράσους, νεοσυντηρητισμού, πορνογραφίας, ξεφτίλας, κρυμμένου (ή και φανερού) φασισμού, και σπέσιαλ φωτισμών δοκιμάστηκε και ξαναδοκιμάστηκε σε δεκάδες παραλλαγές προσωπικού ύφους και στυλ. Εκατοντάδες λιγούρηδες και στερημένοι αριστεροί (αλλά και κάθε απόχρωσης "εξτρεμιστές"...) στρατολογήθηκαν εθελοντικά και άρχισαν να ξερνάνε (με τον αέρα του νεωτεριστή) ότι οι ίδιοι αλλά και χιλιάδες άλλοι υπήκοοι ένοιωθαν να στερούνται. Οι πιο πρόστυχες ονειρώξεις μπήκαν στην πρώτη γραμμή, όχι μόνο για να νομιμοποιηθούν αυτές καθ' εαυτές, αλλά κυρίως για να διαφημίσουν τον ένα και μοναδικό τρόπο να γίνονται "πραγματικότητα": *λεφτά, λεφτά, λεφτά*. Και παρότι η αλυσίδα "φράγκα - μπούτια (κατα προτίμηση "μωρών") - τσογλανιά - κλανιά - και κώλος φιλιστρίνι" δεν διέφερε στην καρδιά της σε τίποτα απο την αλυσίδα "οικογένεια - μπανιστήρι - δουλειά - ρουφιανιά" της παραδοσιακής λαϊκής κοινωνικής δεξιάς, απετέλεσε το κρίσιμο συστατικό μιάς διπλής εποποιΐας: του έπους της καπιταλιστικής ανάπτυξης απο την δεκαετία του '80 και ύστερα, του νέου μικροαστικού κομφορμισμού απο την μιά μεριά· του έπους της απελευθέρωσης της μεσολάβησης απο την άλλη.

"Γαμάμε, δέρνουμε, τα 'κονομάμε, αστράφτουμε" και μμε: εκεί που η μεσολάβηση ήταν το "μέσο", οι υποκουλτούρες της ανάπτυξης ήταν το "μήνυμα". Κι' εκεί που αυτές οι υποκουλτούρες υπήρξαν το "μέσο" της καινούργιας ιδεολογικής κυριαρχίας, η επιθυμία οποιουδήποτε φετιχισμού, άρα οποιασδήποτε μεσολάβησης ήταν το "μήνυμα".

Επιφανειακά στον αντίποδα αυτής της σχολής, η άλλη τάση της "νέας δημοσιογραφίας", αυτή της "κοινωνικής ευαισθησίας", των "αποκαλύψεων", των "καταγγελιών" κλπ, υπήρξε αριστερή στις καταβολές της, και όχι μόνο εξ αιτίας του ιστορικού των στελεχών της. Αν η σχολή του "λάμπρε" είχε σαν στόχο να συγκροτήσει τον "αυτοδύναμο" μεταμοντερνισμό της κατανάλωσης, καταστρώνοντας έναν πρόχειρο χάρτη καλολουστραρισμένων φετιχισμών, η σχολή του "κατηγορώ" είχε σαν στόχο να εξασφαλίσει τα νώτα της ανάπτυξης: να μεσολαβήσει

την διαμαρτυρία, εκτρέποντάς την.

Δε χρειάζεται ιδιαίτερη σοφία για να καταλάβει κανείς πόσο χρήσιμα ήταν εδώ τα επικοινωνιακά - μεθοδολογικά - εργαλεία της αριστεράς. Αν η γκλάμορους νέα δημοσιογραφία δεν ήταν τίποτα περισσότερο απο μιά φροντισμένη φωταγώγηση της δημοσιογραφίας τύπου "απογενειατικής" (όπου η σοφτ πορνογραφία και οι οικογενειακές αξίες πηγαίνουν μαζί), η καταγγελτική και φιλάνθρωπη νέα δημοσιογραφία ήταν μιά διασταύρωση του Κούρκουλου με οποιοδήποτε μέτριο συνδικαλιστή σε φοιτητικά αμφιθέατρα της δεκαετίας του '70. Στην πραγματικότητα, εξώφθαλμη μάλιστα, η καταγγελτική νέα δημοσιογραφία σκόπευε -και κατάφερε- να πετύχει την γενική και ενιαία μεσολάβηση οποιουδήποτε αιτήματος, διαλύοντάς το απο την κοινωνική, ανταγωνιστική του διάσταση στην ατομική μικρομοριακότητά του. Σκόπευε να συμπληρώσει την φιγούρα του ιδιώτη-στο-high-του με εκείνη του ιδιώτη-φουκαρά. Να εγκαταστήσει τα μμε σαν ένα κόμμα - δοχείο παρόντων.

Και το κατάφερε, χωρίς κόπο, επειδή είχε σαν βασικό εφόδιο την "αριστερή" εμπειρία του συντεχνιασμού. Την οποία οδήγησε στα όριά της....

σφιξίματος

Καταστάσεις "...Οι δημοσιογράφοι των τηλεοπτικών ειδήσεων στράφηκαν εύκολα στο σύμπλεγμα των "στάσεων και των προσδοκιών, των ανταπόδεικτων αληθειών και κοινοτυπιών" που είναι της μόδας όχι στο κοινό τους (για το οποίο δεν ήξεραν τίποτα περισσότερο απ' όσα ήξερε ο κάθε Βρετανός) αλλά στους συναδέλφους τους στο BBC, στην ITV και στις εφημερίδες. Στο μέσο της δεκαετίας του '70, δηλαδή, οι τηλεοπτικές ειδήσεις έχουν όντως μετατραπεί σ' ένα καθρέφτη, τουλάχιστον διανοητικά, αλλά ένα καθρέφτη που αντανακλά όχι την κοινωνία γενικά, αλλά την *κ ο σ μ ο θ ε ω ρ ί α* των δημοσιογράφων"

Αυτά λέγονταν απο τον Τ. Μπερνς το 1977, για τα βρετανικά μμε. Ισχύουν γενικότερα - και με μιά μικρή διαφορά χρόνου ισχύουν και την "ελληνική περίπτωση" της mediοκρατίας. Με την εξίσου απαραίτητη συμπλήρωση, πως εκτός απο την ίδια την "επαγγελματική κοσμοθεωρία" των μεσολαβητών - δημοσιογράφων, η κοινωνική καθιέρωση των μμε αντανακλά και μιά γενικευμένη "ανάγκη" διαμεσολάβησης. Μιά "ανάγκη" (ή έστω μιά πολύ κρίσιμη ανοχή) για χειραγώγηση.

Πολλά απ' όσα περιγράψαμε μέχρι εδώ μπορεί να έχουν φανεί κου-

ραστικά ή πλεονάζοντα, επειδή το σύνθημα "αλήτες ρουφιάνοι δημοσιογράφοι" μοιάζει να συμπυκνώνει ό,τι είναι απαραίτητο για να απορριφθεί αυτό το καθεστώς. Επειδή στη συνέχεια θα μιλήσουμε για τις δυνατότητες (αλλά και μερικές απο τις ουσιαστικές αιτίες) μιάς άρνησης ριζικής, θα ανακεφαλαιώσουμε εδώ τα μέχρι τώρα συμπεράσματα μας, χωρίς τα οποία - υποστηρίζουμε- οι αρνήσεις στα μμε μπορεί να είναι ηχηρές, προκλητικές, σχεδόν θεαματικές, αλλά δεν καταφέρνουν να είναι ριζικές.

α) Τα μμε είναι μηχανισμοί, τρόποι, διαδικασίες, γενικής υποκατάστασης των περισσότερων άμεσων επαφών των κοινωνικών σχέσεων.

β) Σαν τέτοια εγκαθίστανται, επιβάλλονται στην σφαίρα της κοινωνικής δημοσιότητας, του δημόσιου χώρου και χρόνου, μεσολαβώντας, κωδικοποιώντας, διαμορφώνοντας συνολικά τις κοινωνικές σχέσεις. **Η παρουσία τους είναι "καταπραϋντική": "λύνουν τα προβλήματα" επικοινωνίας...**

γ) Αυτή η θέσμιση των μμε είναι εντελώς άσχετη απο το αν οι δημοσιογράφοι και λοιποί υπηρέτες τους είναι ή όχι ρουφιάνοι. Σε τελευταία μάλιστα ανάλυση οι "δημοσιογραφοι" με την κλασσική έννοια είναι μικρό μόνο υποσύνολο όλων εκείνων που με τον ένα ή τον άλλο τρόπο *γράφουν (και παίζουν)* δημόσια. Αντίθετα η πραγματικότητα αυτής της θέσμησης γίνεται σαφής αν καταλάβουμε οτι τα μμε παίρνουν την θέση που είχαν για δεκαετίες τα πολιτικά κόμματα, κι' ακόμα ένα μεγάλο μέρος της "δουλειάς" που έκαναν διάφοροι παραδοσιακοί ιδεολογικοί μηχανισμοί: απο το σύστημα δικαιοσύνης μέχρι το εκπαιδευτικό σύστημα.

δ) Η στελέχωση της μηντιοκρατίας και η πρακτική εφαρμογή της γενικευμένης μεσολάβησης, γίνονται με υλικά απο την μεθοδολογία, τα εργαλεία και το προσωπικό της αριστεράς. Γίνονται με όρους *μαζικής προπαγάνδας*, "*κοινωνικής ευαισθησίας*", *ενοχοποιήσεων και αποενοχοποιήσεων μεγάλης κλίμακας*. Οι υπάλληλοι της ενσωμάτωσης δεν είναι καθόλου ιδιαίτερα "ειδικοί", συνήθως μάλιστα, και με την πάροδο του χρόνου, αποδεικνύονται διαρκώς και πιό ηλίθιοι, διαρκώς και πιό μονομανείς. Αν έχουν καταφέρει κάτι είναι η μεταφορά μιάς ορισμένης εμπειρίας απο τις περιοχές της "πολιτικής" ιδεολογίας σε εκείνες της "οικονομικής" ιδεολογίας. Αυτό το κατόρθωμα είναι και το όριο τους.

ε) Τέλος, και αυτό έχει την δικιά του σημασία, ό,τι μέχρι τώρα έχου-

με γνωρίσει σαν medιοκρατία δεν είναι το τελικό κόλπο της κυριαρχίας. Είναι μάλλον μιά στρατηγική τροποποίηση της οργάνωσης των κοινωνικών σχέσεων η οποία μπορεί κάλλιστα να γίνει περισσότερο "αμφίδρομη", περισσότερο "δημοκρατική". Όπως το "συγκεντρωτικό" κόμμα δεν υπήρξε ο μοναδικός τύπος πολιτικής μεσολάβησης, έτσι και το "συγκεντρωτικό" μέσο μαζικής εξαχρείωσης δεν είναι ο μοναδικός τύπος μαζικής κοινωνικής μεσολάβησης.

Υπάρχει ένα έκτο σημείο που δε θίξαμε μέχρι εδώ, ένα σημείο που θα αποδειχθεί χρήσιμο στη συνέχεια. Όλα τα πιο πάνω γίνονται "επιτακτικά, απολύτως αναγκαία" -δηλαδή η ίδια η μεσολαβητική δράση γίνεται επιτακτική μέχρι και καλοδεχούμενη- σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης, σε συνθήκες κρίσης. Και ας μην νομίσει κανείς πως μιλάοντας για "έκτακτη ανάγκη" εννοούμε μόνο θεομηνίες, καταστροφές, πολέμους, ή γεγονότα ιδιαίτερης πολιτικής σημασίας. "Έκτακτη ανάγκη" μεσολάβησης μπορεί να υπάρξει σε οποιαδήποτε κοινωνική σχέση: ακόμα και ό/η ερωτευμένος/η που απευθύνει έκκληση στο "άλλο μισό" του/της μέσω κάποιου τρίτου προσώπου (ακόμα περισσότερο: μηχανισμού) βρίσκεται σε κατάσταση "έκτακτης ανάγκης".

Απο την μεριά της η μηχανή των μμε είναι μιά μηχανή που ανάμεσα στα άλλα δημιουργεί συνθήκες έκτακτης ανάγκης (για μεσολάβηση). Είναι μιά μηχανή που παράγει τις συνθήκες αναπαραγωγής της. Τα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων, η προκλητικότητα του life style, η δήθεν τρομοκρατημένη φωνή των εκφωνητών και των παρουσιαστών, ο ειδικά βίαιος τρόπος με τον οποίο τα μμε "έλκουν την προσοχή", είναι το άλλο μισό μιά περισσότερο κρυμμένης αλλά εξίσου διάχυτης κοινωνικής συνθήκης: το "επείγον", το "έκτακτο", ακόμα κι αν δεν είναι τίποτα άλλο παρά η αντεστραμμένη μορφή μιάς ή πολλών κανονικοτήτων αποτελούν το διπλό άλλοθι, τόσο των μεσολαβητών, όσο και των μεσολαβούμενων. Αυτό το "επείγον", το "έκτακτο", δεν αποτελεί μιά διανοητική σύλληψη, αλλά ένα υπαρκτό, διάχυτο, καθημερινό βίωμα προστά σε μιά συνθήκη (αυτή των μμε) που δεν είναι τίποτα λιγότερο και τίποτα περισσότερο παρά ένας ολοκληρωτικός βομβαρδισμός με βόμβες έλλειψης.

Για να το πούμε αλλιώς: η έκτακτη ανάγκη, το επείγον της επικοινωνίας είναι ο "γενικός τύπος" που εξασφαλίζει, δικαιολογεί, δικαιώνει και συγχωρεί την μεσολάβηση (της επικοινωνίας). Τα μμε έχουν "αναθέσει στον εαυτό τους" όχι απλά να παρεμβαίνουν σε τέτοιες στιγμές των κοινωνικών σχέσεων (στιγμές έκτακτης ανάγκης δηλαδή) αλλά να διαμορφώσουν κάθε κοινωνική σχέση σαν σχέση έκτακτης ανάγκης. Έκτακτης ανάγκης, εννοείται, εκείνων που πρόκειται (και διατίθενται) να μεσολαβηθούν.

Με αυτή την έννοια τα μμε αποτελούν μία πολύ καθοριστική συνθήκη διαμόρφωσης ακόμα και αυτών των ίδιων των *κοινωνικών αναγκών*, και οπωσδήποτε των δημοσίων εκφάνσεων αυτών των αναγκών. Μπορούμε μάλιστα να προβλέψουμε πως η μεσολάβηση της "ικανοποίησης" των κοινωνικών αναγκών θα προχωρήσει προς περισσότερο αποκεντρωμένα μαζικά μέσα, όταν η "δημιουργία" τους θα είναι ήδη πλήρως μεσολαβημένη με έναν ανώτερο "τεχνικά" και "πολιτικά" τρόπο.

Για παράδειγμα το "να κάνεις κάτι -οτιδήποτε- γνωστό σε έναν σεβαστό αριθμό ανθρώπων" είναι μία ανάγκη κοινωνικά προσδιορισμένη, τόσο σε σχέση με το τί αξίζει να γίνει δημόσια γνωστό, όσο και σε σχέση με το πώς μπορεί να γίνει αυτό το κάτι δημόσια γνωστό. Η *mediocratie* αποτελεί καθεστωτική εξέλιξη όχι μόνο του "πώς μπορεί" της δημοσιότητας, ούτε μόνο του "τί αξίζει" των περιεχομένων της· αποτελεί επίσης μία δραστική διαμόρφωση του "πώς μπορεί να αξίζει τι" εκείνο ή το άλλο γεγονός, εκείνη ή άλλη σχέση καθώς γίνονται δημόσια. Όταν, για παράδειγμα, ένας γονιός καταγγέλλει τα παραπτώματα του παιδιού του στον/στην δαιμόνια δημοσιογράφο δεν δημοσιοποιεί απλά μία γονεϊκή αγωνία - που έτσι κι' αλλιώς είναι γελοία. Κατασκευάζει μία (δήθεν) αγωνία στα μέτρα της δημοσιότητας που μπορεί αυτή να αποκτήσει μέσα σε ένα πολύ συγκεκριμένο ρεπερτόριο, και φυσικά κατασκευάζει μία παράσταση στα μέτρα της επιθυμίας του να απολαύσει την ίδια του την δημοσιότητα. Το μόνο ανάλογο που βρίσκουμε, αλλά σε πολύ ηπιότερη κλίμακα, είναι ο ρουφιάνος-που-κατασκευάζει-"πληροφορίες"-για-να-απολαμβάνει-την-ρουφιανιά-του.

Όσοι έχουν δει χουλιγκάνους ή οπαδούς κομμάτων να "πανηγυρίζουν έξαλλα" μπροστά στις κάμερες (και μόνο γι' αυτές)· όσοι έχουν ακούσει "αγανακτισμένες καταγγελίες" και "οργισμένες φωνές" μπροστά σε μικρόφωνα (και μόνο γι' αυτά)· όσοι έχουν βρεθεί μάρτυρες εντυπωσιακών σόου "ανώνυμων ή επώνυμων" πολιτών μπροστά σε δημοσιογράφους (και μόνο γι' αυτούς) μπορούν να καταλάβουν τί εννοούμε. Όπως στις τσόντες υπάρχει κάποια σεξουαλική πρακτική μόνο-και-μόνο-για-να-κινηματογραφηθεί-και-να-καταναλωθεί-στην-αποστασιοποίησή-της, έτσι και στα μμε (για τα μμε και για τους οπαδούς τους) υπάρχουν δεκάδες, εκατοντάδες πρακτικές κάθε είδους μόνο-και-μόνο-για-να-προβληθούν-και-για-να-καταναλωθούν-θεαματικά. Αυτή η τέλεια διανοητική, συναισθηματική, και ψυχολογική *εκκενογραφία* δεν είναι απλά το έργο μιάς κάστας δαιμόνιων "απο πάνω" που κατασκευάζουν μία ορισμένη πραγματικότητα, λιγότερο ή περισσότερο "ελκυστική", λιγότερο ή περισσότερο φαντασμαγορική. Είναι επίσης έργο πολλών "απο κάτω" που είναι πρόθυμοι να παραστήσουν

και να νοιώσουν σε *έκτακτη ανάγκη* για να ελεηθούν. Κι αν το πρωτότυπο του λειτουργού των μμε είναι ο παπάς-μπάτσος, υπάρχει ένα αντίστοιχο πρωτότυπο για τον πελάτη: ο πιστός-αυτοσακατεμένος.

Με βάση αυτές τις παρατηρήσεις μας θα πρέπει να θεωρηθούν σαν εξαιρετικά χαρακτηριστικές, σαν απο τις πιο τυπικές περιπτώσεις "medιοκρατούμενων πρακτικών", εκείνες του/της διαμαρτυρόμενου/ης που απειλεί να σκοτωθεί αν δεν έρθουν οι δημοσιογράφοι να τους καταγγείλει τον πόνο του/της· και εντελώς ανάλογα εκείνα τα έργα του ιδεολογικού εξτρεμιστή ("επεισόδια", "καταγγελίες", "εκδηλώσεις συμπαράστασης" κλπ) που γίνονται ακριβώς για να καταναλωθούν στην συνέχεια σαν υλικό των media - και αν αυτά τον αγνοήσουν είναι σαν να μην έγιναν.

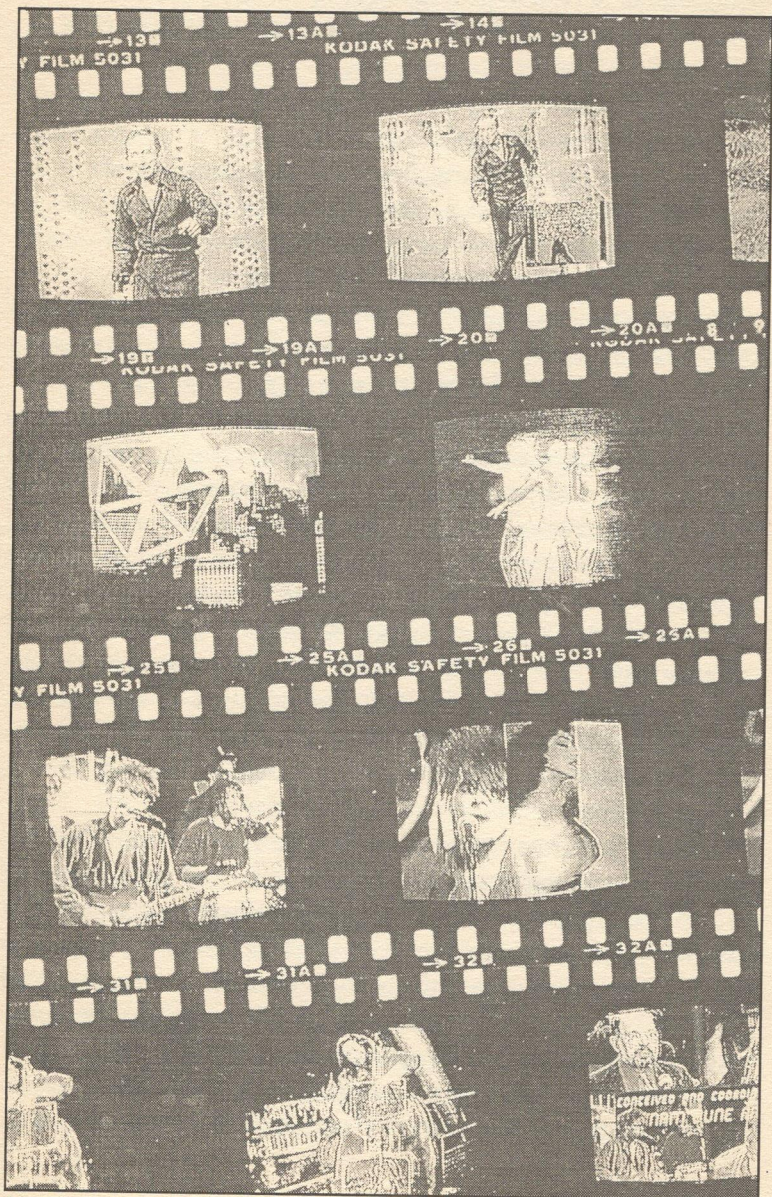
Κι αν ο ανεβασμένος στις σκαλωσιές σικέ αυτόχειρας είναι μιά κοινωνική φιγούρα που δεν έχει δεσμευτεί ποτέ δημόσια με αντιμμε ρητορικές, ο ιδεολογικός δράστης (οποιαδήποτε πολιτική ταυτότητα και αν κρατάει) μπορεί να είναι ταυτόχρονα -και είναι τέτοιος, συνήθως...- και "antimedia" και medιοκρατούμενος. Το πρώτο γενικά, ιδεολογικά. Το δεύτερο σε *έκτακτες ανάγκες*, σε *επείγουσες στιγμές*.

Και ωστόσο δεν υπάρχει τίποτα αντιφατικό σε αυτήν την διπλοπροσωπία. Γενικά (πιθανότατα και ιδεολογικά) ένας έφηβος μπορεί να βρίζει τον πατέρα και την μάνα του· σε *έκτακτες στιγμές όμως* καλό είναι το οικογενειακό χαντζιλίκι ή η συναισθηματική προστασία, ή το σπιτικό φαγητό, ή το πλύσιμο των ρούχων - αυτό που λέγεται "παροχή υπηρεσιών". Σε τελευταία ανάλυση η τυπική οικογένεια, εννοημένη στο σύνολό της, είναι και γκρίνιά και εξάρτηση, δηλαδή αμοιβαία διατήρηση σχέσεων *έκτακτης ανάγκης*.... Με τον ίδιο τρόπο γενικά ένας αριστερός διανοούμενος μπορεί να καταγγέλει τα μμε, και για *βιοποριστικούς* (ή *φήμης*) λόγους μπορεί να κάνει και τον ειδικό συνεργάτη κάποιου μέσου... Με τον ίδιο, εν τέλει τρόπο, γενικά ένας πατενταρισμένος εξτρεμιστής μπορεί να βγάζει φωτιές εναντίον των δημοσιογράφων· ειδικά όμως (αν συλληφθεί, αυτός ή ένας φίλος του) θα τρέξει στην αγκαλιά τους προσαρμόζοντας τις πράξεις του στην δυνατότητα μεσο-λάβησης.

Θα μπορούσαμε να γεμίσουμε σελίδες με αυτό το θέμα. Όμως δε χρειάζεται να πούμε τίποτα περισσότερο απο αυτό που ήδη έχουμε πεί: τα media, η μεσο-λάβηση, διαμορφώνουν ένα γενικό περίγραμμα αναγκών, επιθυμιών, πρακτικών, επιλογών, συνθηκών, εντός του οποίου υπάρχει περιθώριο ακόμα και για "κριτική". Αν το προσωπικό των μμε είναι συνήθως σιχαμένο, δεν συμβαίνει το ίδιο με το καταστατικό περίγραμμα της δράσης τους: αυτό το τελευταίο μπορεί να είναι "κλειστό" όσο και "ανοιχτό", μπορεί να αποκλείει όσο και να φιλοξενεί, μπορεί να είναι "μπάτσικο" όσο και "πατρικό", μπορεί να εί-

να καταδικαστικό όσο και φιλόξενο, μπορεί να είναι πλαστοποιητικό όσο και γενναιόδωρο.

Στην πραγματικότητα δεν είναι συγκεκριμένα τίποτα απο τα πιο πάνω: η καταστατική λειτουργία των μμε είναι βασικά φετιχιστική. Και προσπαθεί (συνήθως με επιτυχία) να είναι γενικευμένη, πλήρης, δημιουργός ταυτοτήτων. Οπως κάθε πολεμική επιχείρηση που δεν στοχεύει απλά στο κέρδος της μιάς ή της άλλης μάχης αλλά στην ριζική τροποποίηση των κανόνων του κυριαρχείν, τα μμε είναι ένα υπόδειγμα, ένα μοντέλο κυριαρχίας.

πληροφοριοποίηση

Πληροφόρηση και

....Γνώμη μας είναι ότι η πληροφόρηση αφορά κάτι παραπάνω απο αντικειμενικές ή όχι ειδήσεις. Αφορά μιά διαδικασία συνολικότερη, που πέρα απο την αμφισβητούμενη αντικειμενικότητά της, έχει σαν κύριο χαρακτηριστικό της τη διαμεσολάβηση.... Εννοούμε άρα την αντιπληροφόρηση ως εκείνη τη διαδικασία που έρχεται σε σύγκρουση με τη γενικευμένη διαμεσολάβηση της ζωής μας...⁴

Η διαμεσολάβηση (όπως προσπαθήσουμε να την ανακαλύψουμε στα πιά πριν) και η πληροφόρηση δεν συμπίπτουν, απο πρώτη ματιά, σαν έννοιες. Τυπικά θα μπορούσε να ονομάσει κανείς "πληροφόρηση" οποιαδήποτε ανταλλαγή σκέψεων, λόγων, ακόμα και απο στόμα σε στόμα. Ωστόσο η λέξη "πληροφόρηση" και η έννοια αυτής της λέξης είναι στην πραγματικότητα πολύ καινούργιες. Το οτι μπορούν να χρησιμοποιηθούν αναδρομικά για να ονομάσουν σχέσεις και πρακτικές που προϋπήρχαν δίνει στη λέξη και στην έννοια "πληροφόρηση" ένα ιστορικό βάθος που δεν της ανήκει. **Πληροφοριοδότης δεν ήταν ο κάθε άγγελος αλλά μόνο ο χαφιάς της αστυνομίας...** και αυτό έχει να κάνει άμεσα με το τί είναι η "πληροφορία".

Δεν μπορούμε να κάνουμε εδώ μιά εκτεταμένη αναφορά στην γνώμη μας γι' αυτό - δεν μπορούμε όμως και να παρακάμψουμε το ζήτημα, επειδή είναι θεμελιακό. Κάπως πρόχειρα λοιπόν θα υποστηρίξουμε πως "πληροφορία" είναι η γενική, αφηρημένη, και "αντικειμενική" αναφορά σε ένα γεγονός, σε μιά ιδιότητα, σε οτιδήποτε. Η φράση "το τριαντάφυλλο είναι κόκκινο" δεν ήταν ανέκαθεν μιά πληροφορία. Ήταν μιά παρατήρηση, ένα μικρό σχόλιο, μπορούσε να είναι ακόμα και μιά ποιητική φράση, ανάλογα με τις συνθήκες που διατυπωνόταν: ποιός το έλεγε-σε ποιόν, γιατί, κλπ. Ωστόσο η φράση "το τριαντάφυλλο είναι κόκκινο" μπορεί να γίνει μιά πληροφορία, όπως επίσης μιά πληροφορία μπορεί να γίνει η φράση "έγινε σεισμός στο Τόκιο", και έτσι να έχουμε στην πρόταση που μόλις τώρα ολοκληρώνεται δύο πληροφορίες τυπικά ισοδύναμες.

Υπάρχει λοιπόν η διαδικασία της πληροφοριοποίησης που μετατρέπει φράσεις διατυπωμένες κάτω απο εντελώς διαφορετικές περιστάσεις, απο διαφορετικούς ανθρώπους, για διαφορετικούς λόγους, με εντελώς διαφορετικά νοήματα και με εντελώς διαφορετικές σημασίες και συνέπειες, που μετατρέπει άρα διαφορετικές ποιοτικά στιγμές των κοινωνικών σχέσεων σε ποσοτικά ισοδύναμες. Στην ουσία η πληροφοριοποίηση είναι μιά αναδιοργάνωση των επικοινωνιακών σχέσεων και

⁴Απο φυλλάδιο της ομάδας "Ι5" με θέμα της αντιπληροφόρησης, που κυκλοφόρησε πρόσφατα (11/96).

του εννοιακού πλούτου τους: για να γίνει η φράση "το τριαντάφυλλο είναι κόκκινο" μια πληροφορία πρέπει να ξεκοπεί απο το εννοιακό - δηλαδή το κοινωνικό- περιβάλλον της, πρέπει να απαλλαγεί απο κάθε ιδιαίτερο νόημα... Το ίδιο πρέπει να γίνει και με την φράση "έγινε σεισμός στο Τόκυο". Στην συνέχεια, και αφού **αποξηρανθούν ώστε να γίνουν "πληροφορίες"**, μπορούν να "αξιολογηθούν" σαν τέτοιες. Πράγματι: *μιά πληροφορία δεν είναι μία φράση που εννοείται, αλλά μία ποσότητα που μετριέται*⁵.

Πληροφόρηση είναι, ή σωστότερα πρέπει να εννοήσουμε, η διαδικασία διαχείρισης των πληροφοριών. Η πληροφοριοποίηση είναι η αφητηρία, ο θεμελιακός ορίζοντας, η μήτρα της κατασκευής των πληροφοριών: η πληροφόρηση είναι η διεκπεραίωση, το τελικό στάδιο της διαχείρισής τους. Οποσδήποτε σ' αυτό το τελικό στάδιο συμμετέχουν και τα μμε. Αλλά όχι μόνο αυτά. Απο την άλλη τα μμε είναι μηχανές που λειτουργούν επίσης στην αφητηρία αυτής της ιστορίας: με δυό λόγια τα μμε και "πληροφοροποιούν", και "πληροφορούν". Αν στην δεύτερη περίπτωση η δράση τους είναι μεσολαβητική (διακινούν, οργανώνουν, αποσιωπούν, διατρεβλώνουν *ό,τι έχει ήδη αποσπαστεί απο τις κοινωνικές σχέσεις και έχει συνταχθεί σαν πληροφορία*) στην πρώτη περίπτωση η δράση τους είναι διδασκική: αναπαριστούν τους δημόσιους χώρους και χρόνους σαν "όγκους πληροφοριών", οργανώνουν τις κοινωνικές σχέσεις σαν "ανταλλαγές πληροφοριών". Σε τέτοιο βαθμό μάλιστα ώστε ορισμένοι ειδικοί αυτού ακριβώς του σχολείου να ανησυχούν πλέον για το πληροφοριακό overdose: "...καθημερινά είκοσι περίπου εκατομμύρια λέξεις πληροφόρησης περί τεχνικών θεμάτων τυπώνονται σε διάφορα έντυπα (περιοδικά, βιβλία, αναφορές, δισκέτες, cd rom). Ένας αναγνώστης ικανός να διαβάξει 1000 λέξεις το λεπτό, επί οκτώ ώρες την ημέρα, θα ήθελε ενάμιση μήνα για να διαβάσει την παραγωγή πληροφοριών μιας μόνο μέρας, και στο τέλος αυτού του ενάμιση μήνα θα χρειαζόταν πεντέμισι χρόνια για να διαβάσει *ό,τι* πληροφορία παράχθηκε αυτόν το ενάμιση μήνα.... Μόνο το κυριακάτικο φύλλο των New York Times περιέχει περισσότερες πληροφορίες απο όσες ελάμβανε ένας ευρωπαίος του 17ου αιώνα σε όλη τη ζωή του....μό-

⁵ Αντίστοιχα παραδείγματα αναδιάρθρωσης των κοινωνικών σχέσεων υπο τον γενικό κωδικό πληροφοριοποίηση είναι και οι λέξεις/έννοιες "μήνυμα", "πομπός", "δέκτης", κλπ. Το ουρλιαχτό μιάς γυναίκας που την χτυπάνε σε έναν έρημο δρόμο μέσα στη νύχτα είναι "μήνυμα", η ίδια είναι "πομπός", και όποιος την ακούσει είναι "δέκτης", ισοδύναμα, ας πούμε, με την κλήρωση του λαχείου όπου το "τυχερό νούμερο" είναι πάλι "μήνυμα", και πάει λέγοντας. Είναι φανερό πως μέσα απο την πληροφοριοποίηση γίνεται μιά μεταγλώττιση και μιά μετα-εννόηση των κοινωνικών σχέσεων, με απευθείας σχολό την ενιαία και γενική αναγωγή τους σε έναν και μοναδικό, αφηρημένο "τύπο". Με την ίδια ακριβώς τρόπο που με τον καπιταλισμό το χρήμα έγινε ο ένας, μοναδικός και αφηρημένος "τύπος" στον οποίο ανάγονται χιλιάδες διαφορετικές αξίες.

νο τα τελευταία 30 χρόνια παράχθηκε περισσότερη πληροφόρηση απ' όση τα προηγούμενα 5000 χρόνια..." (Μοντ Ντιπλοματίκ).

Είναι έτσι ακριβώς; Ναι, αλλά μόνο υπό την προϋπόθεση πως τα πιο πάνω περιγράφουν την έκταση της πληροφοριοποίησης....

Σύμφωνα με την πιο "προχωρημένη" μέχρι πρόσφατα κινηματική / ανταγωνιστική άποψη η **αντιπληροφόρηση** ήταν (και είναι....) ουσιαστικά μιιά διαφορετικά οργανωμένη διαχείριση πληροφοριών: αποκαλυπτική εκεί που η πληροφόρηση είναι συγκαλυπτική· διαφωτιστική εκεί που η πληροφόρηση είναι διαστρεβλωτική· καταγγελτική εκεί που η πληροφόρηση είναι συμβιβαστική. Καθώς οι οπαδοί μιιάς τέτοιας άποψης αναγκάστηκαν πολύ γρήγορα να βγάλουν απο τον ορίζοντα της πρακτικής "αντιπληροφόρηση" την υποκειμενική κριτική ώστε να μπορούν να αναμετρηθούν στα ίσια με την "πληροφόρηση" (στην οποία αναγνώριζαν μιιά ψευδή αντικειμενικότητα και τίποτα χειρότερο), άρχισαν να ξεκαθαρίζουν δύο πράγματα: πρώτον πως η αντιπληροφόρηση θα μπορούσε να χρησιμοποιεί πάρόμοιους τρόπους (δηλαδή "μέσα") με την πληροφόρηση (διαφορετικής φυσικά "ιδιοκτησίας"), αφού παρέμενε πάντα διαχείριση ("καταραμένων", έστω) πληροφοριών. Και δεύτερον πως θα μπορούσε να γίνει, εν τέλει, ακόμα και δια των μέσων της πληροφόρησης, των μ.μ.ε. δηλαδή, αν οι συνθήκες το επέτρεπαν.

Κάπως έτσι η μεν γενική, συνήθως ιδεολογική "κριτική" στα μμε άγγιζε το πιο ακραίο της σημείο στην δημιουργία "εναλλακτικών μμε", ενώ οι ειδικές, έκτακτες ανάγκες "αντιπληροφόρησης" κτυπούσαν (άλλοτε απειλητικά και άλλοτε παρακλητικά) τις πόρτες των "κανονικών μμε"....

Ευτυχώς, μέσα απο εμπειρίες χρόνων, διαρκείς και αρκετά ώριμες πιά, το απόσπασμα που αναδημοσιεύσαμε στην αρχή του κεφαλαίου έρχεται να δημιουργήσει ένα σοβαρό ρήγμα στο πολιτικό background της ράθυμης και εντέλει συμβιβασμένης άποψης περι αντιπληροφόρησης. Θυμίζοντας πως αν κάνουμε μιιά τέτοια επιλογή, είναι πρώτα και κύρια επιλογή διαδικασίας, μεθόδου, **άρα σχέσεων**, και όχι επιλογή "αποτελεσματικότητας" με καθεστωτικούς όρους.

Για να το πούμε αλλιώς: η αντιπληροφόρηση είναι (ή έφτασε να είναι καθώς η πληροφοριοποίηση εξελίχτηκε) μιιά λειψή, στενή και μίζερη άρνηση, συχνότερα άλλοθι παρά συνείδηση κοινωνικού ανταγωνισμού, όσο περιορίζει την αρμοδιότητά της στην **εναλλακτική διαχείριση πληροφοριών**, στην **εναλλακτική πληροφόρηση**. Αυτό δε σημαίνει οτι, έστω σαν εναλλακτική πληροφόρηση, η αντιπληροφόρηση δε μπορεί να προσφέρει στον κοινωνικό ανταγωνισμό. Σημαίνει πως είναι πι-

θανό ότι μπορεί να προσφέρει, κάτω όμως από την απαραίτητη προϋπόθεση μιάς, έστω περιορισμένης χρονικά, γενικής κοινωνικής αντιπληροφοριοποιητικής συμπεριφοράς. Η προϋπόθεση αυτή βρίσκεται έξω από τον ορίζοντα της ίδιας της αντιπληροφόρησης. Με άλλα λόγια η αντιπληροφόρηση, σαν εναλλακτική διαχείριση πληροφοριών, δεν μπορεί η ίδια να δημιουργήσει τους όρους που θα την κάνουν ουσιαστικά ανταγωνιστική.

Όταν, για παράδειγμα, χιλιάδες υπήκοοι βγαίνουν από τα σπίτια τους, τις δουλειές τους, τις συμβατικές διασκεδάσεις τους (όταν δηλαδή εξέρχονται των οργανωμένων θέσεων που τους έχουν αποδοθεί και αυτοί έχουν δεχθεί σαν "πομποί", ή "δέκτες" "μηνυμάτων") για να διαδηλώσουν στους δρόμους, καταργούν, έστω στιγμιαία, την πληροφοριοποίηση της ζωής τους. Δεν είναι καθόλου τυχαίο που σε τέτοιες στιγμές υπάρχει μιá βαθιά απόλαυση γνωριμίας με τον άλλο: σε όλους τους κοινωνικούς αγώνες των τελευταίων χρόνων στις πληροφοριοποιημένες μητροπόλεις, δεν υπήρξαν απλά κάποια "μηνύματα διεκδικήσεων" όπως πάγια υποστηρίζουν οι ειδικοί του θεάματος, αλλά γνωριμίες, κουβέντες, χαρές, λύπες, συμφωνίες, διαφωνίες, έρωτες, φιλίες, γιορτές ή στεναχώριες, με δυό λόγια αδιαμεσολάβητες κοινωνικές σχέσεις. Στη διάρκεια αυτών των γεγονότων η ουσιαστική υπονόμηση/υπερκωδικοποίηση που η πληροφοριοποίηση έχει σαν διαρκή στόχο καταστρέφεται, έστω "ασυνείδητα". τότε η αντιπληροφόρηση μπορεί πράγματι να αποκτήσει την ιδιαίτερη ανταγωνιστική της σημασία. Γιατί μπορεί να διαδραματιστεί όχι σαν αποδοχή του γενικού υπονομευτικού σχεδίου των πληροφοριοποιημένων αυτοματισμών, και γιατί αποκτάει ρυθμούς και τρόπους που γεννιούνται και δικαιώνονται όχι μέσα από τους γενικούς εννοιολογικούς καθορισμούς του καθεστώτος αλλά μέσα από άμεσες κοινωνικές ανάγκες ή και επιθυμίες. Τότε, και μόνο τότε, η "έκτακτη ανάγκη" (την οποία πλαστογραφεί καταστατικά η πληροφοριοποίηση) έχει απαλλοτριωθεί από τον κοινωνικό ανταγωνισμό. Για να ξαναθυμηθούμε τον Benjamin:

....η παράδοση των καταπιεσμένων μας διαδάσκει πως η "κατάσταση εκτάκτου ανάγκης" που ζούμε δεν είναι η εξαίρεση (στους χειρισμούς των αφεντικών). Αποτελεί τον κανόνα. Οφείλουμε να κατανοήσουμε αυτήν την πραγματικότητα. Θα αντιμετωπίσουμε τότε σαν καθήκον την προώθηση της πραγματικής κατάστασης εκτάκτου ανάγκης...

Είναι εύκολο να "ακούσουμε" κιόλας την κατηγορία πως αρνούμενοι την medιοκρατία και την πληροφοριοποίηση "ξεπέφτουμε" ως προς την "κλίμακα της επιρροής" που είναι αναγκαία, ως πούμε απο πολιτική άποψη. Η ρητορία της "κλίμακας" που στην πολιτική ορολογία διακοσμείται απο έννοιες όπως "απήχηση", "εμβέλεια" δημοσιότητας κλπ, μπορεί και πρέπει ωστόσο να ελεγχθεί η ίδια. Γιατί σε κάθε περίπτωση πρόκειται για μιά μετατόπιση απο την πολιτική στην τεχνική της πολιτικής. Όσοι εννοούν την "απήχηση" σαν ζήτημα ισχύος (κυκλοφορίας εφημερίδων ή βατ ραδιοηλεκτρονικών μέσων) γίνονται πολύ συχνά αναιδείς, αναιδέστατοι, όταν τους θυμίζει κανείς πως κάθε τί, ακόμα και η περιβόητη "απήχηση", θα έπρεπε να αποτελεί αποκλειστικά ζήτημα των κοινωνικών σχέσεων και όχι αποτέλεσμα πλύσης εγκεφάλου απο τους τεχνικούς των εξουσιών. Ακόμα και για "χάρη μας"...

Γιατί είναι γνωστό πως υπάρχουν ορισμένοι τρόποι (και άλλοι μπορούν κάλλιστα να εφευρεθούν) πολιτικής δράσης, συμπεριλαμβανομένης σ' αυτήν τόσο της αντιπληροφόρησης όσο και της αντιπληροφοριοποίησης, των οποίων το "ικανότητα" δεν εξαρτιέται παρά μόνο απο την επινοητικότητα, την διάθεση, την αποφασιστικότητα και την αυτοαξιοποίηση εκείνων που δρουν. Υπάρχουν τρόποι που στηρίζονται στην συλλογικότητα. Και αυτή με τη σειρά της σε πολιτικές και κοινωνικές σχέσεις. Στην συν-εργασία, στην συν-φωνία, στην αλληλεγγύη και στην συντροφικότητα. Θα προσθέταμε μάλιστα και αυτό, τώρα πιά: υπάρχουν τρόποι πολιτικής δράσης που δεν εξωτερικεύουν απλά και μόνο εκείνο ή το άλλο "πολιτικό μήνυμα-πρόταγμα-σύνθημα" αλλά επίσης τον ίδιο τον ανταγωνισμό του τρόπου δράσης.

Οι δυνατότητες και οι αδυναμίες αυτών των τρόπων δράσης δεν είναι τίποτα λιγότερο και τίποτα περισσότερο απο αδυναμίες και δυνατότητες εκείνων που δρουν. Πάντα έτσι συνέβαινε, και πάντα έτσι θα συμβαίνει. Εκείνο που είναι κατά κάποιον τρόπο καινούργιο (και οπωσδήποτε τέκνο των τελευταίων δέκα - δεκαπέντε χρόνων, τέκνο δηλαδή της γενίκευσης της μεσολάβησης) είναι η προτίμηση, η επιλογή του να θεωρούνται οι δυνατότητες και οι αδυναμίες δράσης όχι ζήτημα υποκειμενικό αλλά "αντικειμενικό", ζήτημα τεχνικό, και να κατασκευάζονται στη συνέχεια προβλήματα "τεχνικά", προβλήματα "μέσων" τα οποία ταυτολογικά σχεδόν απαντιούνται με τεχνικά επιχειρήματα.

Κατ' αυτόν τον τρόπο η οποιαδήποτε προβληματική πολιτική δράσης μετατράπηκε απο ζητούμενο σχέσεων σε ζητούμενο μέσων. Από θέμα μεθόδου, διαδικασίας, περιεχομένων, σε θέμα έκτασης και "αποτελεσματικότητας". Από υπόθεση αλληλεγγύης και συντροφικότητας σε υ-

πόθεση εκπροσώπησης και μεσολάβησης: όχι πιά με τους "κλασσικούς πολιτικούς" τρόπους των καθεστωτικών κομμάτων αλλά με τον φανταστικό τρόπο του καινούργιου κόμματος της κυριαρχίας, των μμε: οι "επιτροπές τύπου" αντικατέστησαν τα "πολιτικά γραφεία"....

Ακόμα χειρότερα: οι σημασίες της πολιτικής δράσης ως έργου ζωής "αντικαταστάθηκαν" από τις σημασίες της δημοσιότητας, ως υποκατάστατου της δράσης. Και όλα αυτά στο όνομα "επείγουσών αναγκών", στο όνομα "έκτακτων καταστάσεων", για τις οποίες όμως το μόνο σωστό που θα μπορούσε να πει κανείς είναι ότι ήταν πάντα το αποτέλεσμα της υποκατάστασης και όχι η αιτία της.

Για να φτάσει αυτή η λαμπρή (ως προς τις βεβαιότητες και τις εμμονές της) πορεία σε καταστάσεις ψυχωσικών εξαρτήσεων από την mediocratie: καταστάσεις όπου ο αποκλεισμός από τα media εκλαμβάνεται σαν εξαφάνιση, ή, αντίθετα, η υπερέμφαση εκλαμβάνεται σαν πολιτικός (ή ιδεολογικός) θρίαμβος.

Η διάκριση που εντοπίσαμε νωρίτερα ανάμεσα στην πληροφόρηση και στην πληροφοριοποίηση δεν είναι λοιπόν ούτε μιά λεπτή άσκηση μεθοδολογίας, ούτε μιά εξεζητημένη επίδειξη ύφους. Εξηγεί, και μάλιστα με ικανοποιητικό τρόπο, γιατί η υποκατάσταση των κοινωνικών σχέσεων μπόρεσε να συμβεί όχι μόνο με όρους πληροφόρησης (δηλαδή από τα μμε) αλλά επίσης και με όρους αντιπληροφόρησης. Εξηγεί γιατί σχεδόν όλα τα εγχειρήματα αντιπληροφόρησης απέτυχαν από μιά εποχή και μετά, και μάλιστα απέτυχαν την στιγμή που οι εμπνευστές τους θεώρησαν πως πέτυχαν. Εξηγεί τέλος το γιατί η πραγματική επιτυχία της οποιασδήποτε "αντιπληροφόρησης- χωρίς-αντιπληροφοριοποίηση" είναι και η ουσιαστική της ήττα: η πλήρης συναισθηματική, ηθική, αισθητική, πολιτική ενσωμάτωση των δραστών της.

Η "αποκάλυψη", το πληροφορικό "σκάνδαλο" βρίσκεται εδώ και πολλά χρόνια στο μενού των μμε. Βρίσκεται εκεί από την στιγμή που κάθε τί έγινε πληροφορία και έτσι εντελώς ακίνδυνο. Αυτό δε σημαίνει πως στις κοινωνίες του θεάματος εξαφανίστηκαν τα ιδιαίτερα μυστικά στρατηγικής σημασίας. Αλλά ότι το μυστικό με την περισσότερη κεντρική, την περισσότερη λειτουργική θέση είναι αυτό που είναι περισσότερο φανερό από οτιδήποτε άλλο: καμιά πληροφορία δεν είναι καταστροφική σαν τέτοια για το σύστημα της γενικευμένης, της πληροφοριακής απαξίωσης και κεφαλαιοποίησης των κοινωνικών σχέσεων. Κι αν ορισμένοι "κραδασμοί" τύχει να προκληθούν εδώ κι εκεί από την εναλλακτική διαχείριση πληροφοριών ή την αποκάλυψη "μυστικών", είναι πολύ μικρής σημασίας μπροστά στη συνοχή και την σταθερότητα που μπορεί να εξασφαλίζει το σύστημα στο σύνολό του. Για το οποίο ο πραγματικός κίνδυνος βρίσκεται στην απαλλοτρίωση των κοινωνικών σχέσεων μάλλον, παρά στην απαλλοτρίωση των μέσων ή των εκροών τους.

Βρισκόμαστε λοιπόν μπροστά στην πραγματική πρόκληση. Τα μμε μπορούν και πρέπει να εννοηθούν σαν ο συγκεκριμένος ιστορικά τύπος μιάς πολύ γενικότερης αναδιάρθρωσης του κοινωνικού. Δεν πρόκειται για υπόθεση ηθικής, ούτε για τεχνικό ζήτημα. Δεν πρόκειται καν για ζήτημα "προσώπων" -αναμφίβολα, ακόμα και στα καθεστωτικά κόμματα, θα μπορούσε να βρεί κανείς ανθρώπους αξιοπρεπείς, έστω να στέκονται ξαρωμένοι σε μιά γωνία του κομματικού μηχανισμού, ή να πνίγονται σε κάποιο βυθό πολιτικής ιδεολογίας. Το ίδιο συμβαίνει και με τα μμε: δεν είναι όλοι οι δημοσιογράφοι αλήτες και ρουφιάνοι. Αλλά αυτό δεν αλλάζει σε τίποτα τον χάρτη της γενικευμένης μεσολάβησης. Δεν αλλάζει σε τίποτα την μηχανή. Δεν αλλάζει σε τίποτα την εξέλιξη της αναδιάρθρωσης των κοινωνικών σχέσεων.

Εκείνο που μπορούμε και πρέπει να διατάξουμε εχθρικά απέναντι σ' αυτό το καθεστώς δεν μπορεί να είναι κάτι λιγότερο απο ριζικό: την κριτική των αυτονομιών, τις αυτονομίες της κριτικής.

Δεν θα επιχειρήσουμε εδώ να ορίσουμε αυτές τις αυτονομίες που ωστόσο αστράφτουν στιγμιαία εδώ κι εκεί, μέσα απο τις συνειδήσεις του κοινωνικού ανταγωνισμού. Δεν θα το κάνουμε γιατί υπάρχουν ακόμα κρίσιμες εμπειρίες που λείπουν, γιατί υπάρχουν ακόμα πολλά που πρέπει να ανταλλαγούν, γιατί υπάρχουν ακόμα σχέσεις που πρέπει να απαλλοτριωθούν. Δεν θα ορίσουμε εδώ τις αυτονομίες γιατί κάτι τέτοιο δεν μπορεί παρά να είναι έργο της μεγαλύτερης δυνατής, κάθε στιγμή, συλλογικότητας των συνειδήσεων, και ταυτόχρονα είναι έργο διαρκώς ατελές και παρόλα αυτά πρακτικό.

Ωστόσο υπάρχουν κάποια πράγματα που μπορούμε να πούμε.

Η πολεμική των αυτονομιών περιέχει βέβαια την δύναμη του αρνητικού· αλλά όχι μόνο αυτήν. Περιέχει, ακόμα πιο καθοριστικά, την ίδια την άρνηση του αρνητικού, σαν κατάφαση απέναντι στον πλούτο των ανταγωνιστικών θετικοτήτων που μπορούμε να δημιουργήσουμε.

Με αυτή την έννοια η πολεμική των αυτονομιών οπλίζει την κριτική για να εφεύρει την περιπέτεια, και το αντίθετο. Το να σταθούμε αρνητικά απέναντι στη γενίκευση της μεσολάβησης είναι ένα θεωρητικο-πρακτικό έργο πολύ μεγαλύτερης έκτασης και έντασης απο την άρνηση επιμέρους θεσμών της. Η ίδια αυτή η άρνηση δεν μπορεί ωστόσο παρά να είναι ιερόσυλη, ερευνητική, εφευρετική, δημιουργική. Αντικρύζουμε το κτήνος όχι κοιτώντας μας μέσα απο τα μάτια του, μέσα απο το βλέμμα του, αντικρύζουμε το κτήνος όχι σαν να είμαστε είδωλα της κοσμοθεωρίας του. Και αυτό σημαίνει μιά εντελώς διαφορετική θέση, πιθανότατα μάλιστα ένα πλήθος διαφορετικών θέσεων και μιά διαρκή κίνηση - και όχι μιά απουσία.

Υπάρχουν σπουδαίες εμπειρίες σχετικά, αρκετές μάλιστα που δεν έχουν αξιολογηθεί όπως θα έπρεπε. Ακόμα κι αν είναι "επιμέρους" (και πράγματι είναι τέτοιες, αλλά τί άλλο θα μπορούσαν να είναι;) δεν αποτελούν τίποτα λιγότερο απο στιγμές στην πολεμική διάταξη των αυτονομιών. Και δεν πρόκειται καν για αποτελέσματα κάποιας "γραμμής" - αντίθετα δημιουργούν γραμμές και κατευθύνσεις ανταγωνιστικής δημιουργικότητας. Με όλες τις αδυναμίες αλλά και την καινοτομία που κάτι τέτοιο σημαίνει σήμερα.

Για σχεδόν τέσσερα χρόνια, παραδείγματος χάριν, ομάδες ακτιβιστών, άλλοτε με διάρκεια και σταθερότητα και άλλοτε ευκαιριακά, δημιουργούν και διανέμουν ελεύθερα στους δρόμους μικρά αυτοτελή έντυπα, οκτασέλιδα κριτικής και έκφρασης.

Αυτό που συμβαίνει εδώ είναι κάτι πολύ περισσότερο απο την τυπική προκήρυξη. Και είναι επίσης κάτι πολύ διαφορετικό απο το τυπικό πολιτικό περιοδικό. Σε σχέση με την πρώτη υπάρχει αφενός ένας θεματικός πλούτος, και απο την άλλη μιά *αρνητική* σχέση απέναντι στο "κατεπείγον", απέναντι στην *έκτακτη πολιτική ανάγκη* που συνήθως εξυπηρετεί η προκήρυξη. Σε σχέση με το δεύτερο υπάρχει πολύ μικρότερη "υπόσχεση πολιτικής ορθότητας", μιά *αρνητική* στάση απέναντι στην αυστηρή πόζα των *εκτεταμένων πολιτικών επεξεργασιών*.

Αυτά τα *περιοδικά του δρόμου* δεν είναι ούτε επείγουσες εκκλήσεις, ούτε ευαγγέλια. Παρόλα αυτά δεν είναι λιγότερο πολιτικά. Θα λέγαμε αντίθετα πως είναι πολύ περισσότερο πολιτικά, με την έννοια πως αντιστοιχούν σε μιά πράξη της πολιτικής πολύ αμεσότερη και πολύ πιο επίκαιρη απο ότι οι "ιστορικές μορφές" της - που εξάλλου δεν είναι μόνο "μορφές", αλλά και "περιεχόμενα". Κι αυτό γιατί ανάμεσα στο επείγον της προκήρυξης (που διανέμεται δωρεάν και σε μεγάλη έκταση σαν ένα αντι-μμε μέσο) και στην πληρότητα της ανάλυσης (που συνήθως πουλιέται σαν ένα ειδικό αντι-όργανο) τα περιοδικά του δρόμου δεν έχουν εγκαταστήσει ένα διαφορετικό "στυλ", αλλά *ουσιαστικά μιάν αυτόνομη και ανταγωνιστική εκτίμηση για το πώς αξίζει να είναι δημόσια γνωστό τί*. Κι αυτό χτυπάει, όπως ήδη έχουμε πεί, στην "καρδιά" της όχι απλά την "πληροφόρηση", αλλά την ίδια την προϋπόθεσή της: την πληροφοριοποίηση. *Αν θα έπρεπε να το δείξουμε αυτό σχηματικά θα υποστηρίζαμε πως τα περιοδικά του δρόμου είναι η πραγματική απάντηση στο internet, και μάλιστα όχι απο μιά θέση "επιστροφής στη φύση"!*

Και δεν θα μπορούσε να συμβαίνει αλλιώς. Τα πολιτικά περιοδικά του δρόμου είναι έργο ανθρώπων που εμπλέκονται λιγότερο ή περισσότερο συνειδητά, αλλά πάντα με ένα άνευ προηγουμένου θράσος, *αν όχι με μιά συνολική κριτική της πολιτικής (συμπεριλαμβανομένης και της επι-κοινωνίας), οπωσδήποτε όμως με συλλογικές απόπειρες επα-*

να οικειοποίησης του δημόσιου χώρου και χρόνου, της δημόσιας εικόνας και του δημόσιου λόγου. Εκεί που η καθεστωτική προοπτική (του ελέγχου) της δημοσιότητας είναι το "δίκτυο", απαντούν ξανακατεβαίνοντας στον δρόμο. Εκεί που η καθεστωτική προοπτική (του ελέγχου) της επικοινωνίας είναι η πληροφορία, απαντούν με την περιπέτεια του απρόπτου λόγου. Εκεί που η καθεστωτική προοπτική (του ελέγχου) των πληροφοριοποιημένων σωμάτων είναι δάχτυλα σε πλήκτρα και μάτια σε οθόνες, τα περιοδικά του δρόμου απαντούν με άμεσες ανταλλαγές χέρι με χέρι, με φευγάλεα βλέμματα - αλλά επιτέλους με βλέμματα απέναντι σε βλέμματα. Εκεί που η καθεστωτική στρατηγική της ρύθμισης των πληροφοριοποιημένων μητροπόλεων είναι οι διασταυρούμενες μοναξιές, απαντούν με την συλλογική αυτοαξιοποίηση του μοιράσματος - που δεν έχει καμιά σχέση με το "μοίρασμα αρχείων"!....

Και θα μπορούσαμε πολλά να πούμε ακόμα. Είναι αντίθετα πολύ λίγα εκείνα που θα έλεγαν οι αντίπαλοι των αυτονομιών, τόσο γενικά όσο και ειδικά, στο παράδειγμά μας. Τα περιοδικά του δρόμου αλήτιστα, απρόβλεπτα, ειρωνικά, προκλητικά, κριτικά, τρυφερά, οργισμένα, περιπλανώμενα, ασυνεχή, ανεξέλεγκτα, χαμηλού χρηματικού κόστους και δωρεάν, αν ειδωθούν με την ματιά της τάξης της γενικευμένης μεσολάβησης είναι απλά μάταια.

Αλλά αυτή είναι, επιμένουμε, η ματιά του κτήνους, ακόμα κι αν έχει υιοθετηθεί από χιλιάδες ή εκατομμύρια οπαδούς του. Και δεν είναι υποχρεωτικά η "αλήθεια" ή η "πραγματικότητα" παρά μόνο για όσους πιστεύουν και πειθαρχούν σ' αυτήν. Οι μερικές δεκάδες αυτουργοί των περιοδικών του δρόμου ξέρουν, ή έστω υποψιάζονται, πως βρίσκονται στον αντίποδα: *κατασκευάζουν οάσεις εντροπίας μέσα και ενάντια στην όλο τάξη έρημο της πληροφοριοποίησης.* Κάνουν πλάκα - εκεί που η μόνη προβλεπόμενη συμπεριφορά είναι η βλοσυρότητα. Κάνουν "έξοδα" - εκεί που το μόνο "λογικό" είναι το κέρδος, πολιτικό, ιδεολογικό, οικονομικό. Κάνουν παρέα - εκεί που το μόνο νοητό είναι ο οργανωμένος καταμερισμός. Κάνουν βόλτες - εκεί που θα έπρεπε να σερφάρουν και να ζαπάρουν. Συζητάνε προετοιμάζοντας - εκεί που θα έπρεπε να υπακούουν. Διαχέονται χωρίς να προσβλέπουν στην "μαζικότητα". Ψάχνουν τρόπους και διαδρομές που δεν είναι "μέσα" διαχωρισμένα από τους "σκοπούς". Δουλεύουν τα χέρια τους - εκεί που θα έπρεπε να λιώνουν τα μάτια τους. Ριψοκινδυνεύουν το ίδιο το αναπάντεχο του δρόμου - εκεί που θα έπρεπε να προσβλέπουν στην "ασφάλεια". Δημιουργούν θόρυβο - εκεί που θα έπρεπε να συγκροτούνται διαλυμένοι σε input και output. **Και ακόμα: περνούν απαρατήρητοι από τον έλεγχο** - που δεν μπορεί καν να "εννοήσει" μιά τέτοια "ματαιότητα". Το κτήνος, αναμφίβολα, μπορεί να στρέψει το βλέμμα του

προς τα εδώ, μπορεί να κατασκοπεύσει. Αλλά πολύ δύσκολα θα μπορούσε να ανάγει τέτοιες επιλογές στην δική του προφάνεια, στην δική του σκοπιμότητα. Το πολύ - πολύ να εξαπέλυε ό,τι πιο ωμό διαθέτει: τους μπάτσους του.

Να, λέμε, οι αυτονομίες όχι σαν θεωρητικές ασκήσεις αλλά σαν πράξεις. Να οι αυτονομίες όχι σαν ιδεατοί τύποι αλλά σαν πραγματικά περάσματα. Να η αναδευόμενη φωτιά κάτω από την σιδερένια φτέρνα του πληροφοριακού ολοκληρωτισμού.

Το παράδειγμα, με όλη την αξία του, είναι μόνο μιά από τις στιγμές. Τις στιγμές ενός ανταγωνισμού που ερευνά την ίδια του την έκταση, τις στιγμές ενός ανταγωνισμού που κατασκευάζει τον εαυτό του μέσα από επιτυχίες και αποτυχίες, αφήνοντας λίγα ή πολλά ίχνη πίσω του αλλά κρατώντας, πάντα, την κόψη του μπροστά. Εκείνο που θα άξιζε να λογαριάσουμε τώρα δεν είναι μονάχα οι επιθυμίες των συλλογικών και πολεμικών αυτονομιών στις κοινωνικές σχέσεις. Αλλά επίσης ο ρεαλισμός τους.

Γιατί είναι η κριτική γνώση της ιστορίας που μπορεί να μας επιβεβαιώσει για την προσωρινότητα εκείνου ή του άλλου καθεστώτος. Ακόμα και των πιο στυγνών. Δεν υπάρχει ούτε ελάχιστο μεταφυσικής "πίστης" στην πεποίθηση πως οποιαδήποτε κυριαρχία, οσονδήποτε "τεχνολογικά" εξοπλισμένη κι αν παρουσιάζεται είναι πάντα πολιορκησιμη. Το ίδιο ισχύει και για την γενικευμένη μεσολάβηση.

Και δεν υπάρχει ούτε κόκος ουτοπίας στην ανταγωνιστική διάταξη των αυτονομιών. Ο κοινωνικός πόλεμος συνεχίζεται, έστω με καθόλου ασήμαντες δυσκολίες, έστω σε μιά απροσδιόριστη έκταση.

Και όμως, κινείται.....

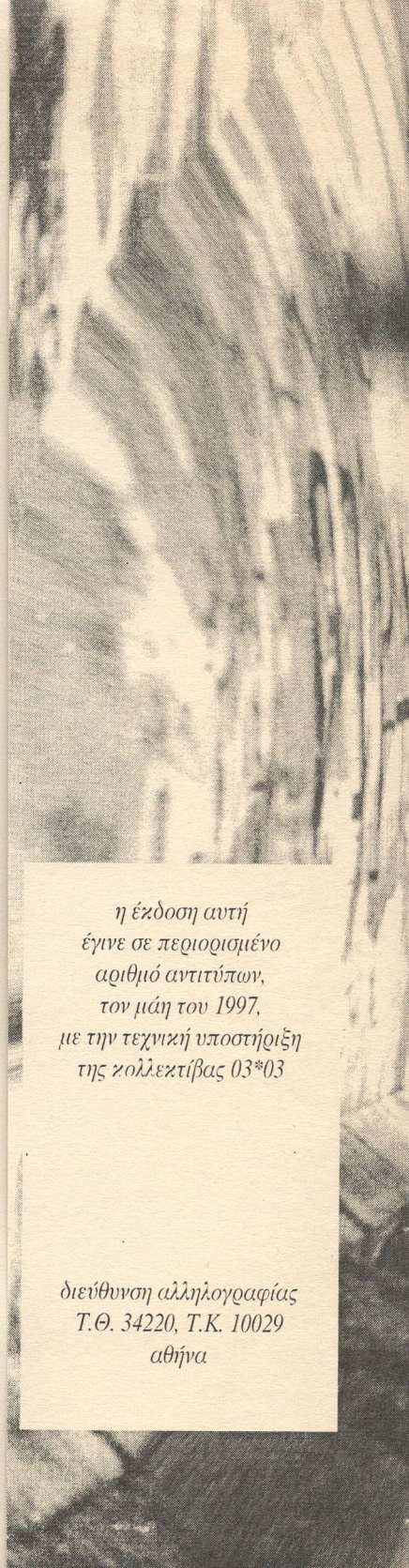

Το κείμενο αυτό ήταν βέβαια η γνώμη μου, και δεν έχω αντίρρηση να χρεωθώ και τις οποιεσδήποτε κριτικές. Ο πληθυντικός, όπου εμφανίζεται, στην έκφραση αυτής της γνώμης ας θεωρηθεί μιά κακή συνήθεια της γραφής.

Παρόλα αυτά είναι μιά γνώμη που διαμορφώθηκε μέσα σε (ή γύρω απο) συλλογικά εγχειρήματα, πολιτικά με τον ένα ή τον άλλο τρόπο. Και δεν θα υπήρχε χωρίς αυτές τις εμπειρίες. Αυτός είναι ένας σοβαρός λόγος που απέναντι σε όσους/όσες τυχόν συμφωνούν με όσα διάβασαν δεν έχω κανένα δικαίωμα να διεκδικήσω την "πατρότητα" ή την "πρωτοτυπία" αυτής της γνώμης: οι συλλογικές εμπειρίες, αυτές που πέρασαν κι' αυτές που θα έρθουν δεν είναι ιδιοκτησία κανενός.

Θα ήθελα να μνημονεύσω ό,τι άφησε το ίχνος του στη διαμόρφωση αυτής της γνώμης. Αλλά είναι πολλά, πάρα πολλά, για μιά δεκαετία τουλάχιστον, και φοβάμαι πως η μνήμη μου θα είναι -όχι απο πρόθεση, αλλά απο αδυναμία- επιλεκτική. Θα μπορούσα να αδικήσω έτσι ανθρώπους ή καταστάσεις φτιάχνοντας έναν λειψό κατάλογο γεγονότων. Και θα κινδύνευα να γίνω γραφικός κάνοντας μνημόσυνο σε χαμένους συνοδοιπόρους....

Αντί για μιά τέτοια αναφορά, στο όνομα των συλλογικών συσκέψεων που ακόμα λείπουν, αφιερώνω αυτό το εγχειρίδιο στους συντρόφους και τις συντρόφισσες του παρόντος και του μέλλοντος. Αν κάτι απο όσα γράφει τους φανεί χρήσιμο και αξιοποιήσιμο ας ξέρουν τουλάχιστον πως "έκλεψαν κάτι", απο ένα κάποιο πριν-απ'αυτούς, απο ένα -ας το πώ έτσι- συλλογικό παρελθόν που θα άξιζε λιγότερη λήθη, καθόλου σεβασμό, και περισσότερη λειλασία.

η έκδοση αυτή
έγινε σε περιορισμένο
αριθμό αντιτύπων,
τον μάρτιο του 1997,
με την τεχνική υποστήριξη
της φωτοεπιτύπας 03*03

διεύθυνση αλληλογραφίας
Τ.Θ. 34220, Τ.Κ. 10029
αθήνα

